

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1882

ΑΡΙΘ. 8

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ — Ἐν βλέμμα πρὸς τὰ ἔξω. — Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν. — Ὁ Φάουστ τοῦ ἐκτὸς τραγωδίας τραγωδοποιούτου Goethe. — Φιλολογικά. — Καρόλου Δελύς: Ὁ ἀγαθὸς Λαζαρίλλης. — Σκέψεις Ἐρνέστου Λουθάργου.

ΕΝ ΒΛΕΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΞΩ

Ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐνταῦθα περιοριζόμεθα εἰς βουλευτικὰς ἐξελέγξεις καὶ ἀλλαγὰς ὑπουργείων, ὁ τηλεγράφος καθ' ἑκάστην καὶ αἱ κομιζόμεναι ἐξωτερικαὶ ἐφημερίδες παριστῶσι τὴν Ἀνατολὴν ἐν γένει μὴ κοιμωμένην ἐπὶ ῥόδων. Ἀπλοὶ λόγοι Ῥώσσοι δαφνοστεφοῦς στρατηγῶν, ἀπαγγελθέντες εἰς Σέρβους σπουδαστὰς ἐν Παρισίοις, ἀνεστάτωσαν τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον καὶ δὴ σταυροφορίαν ἐκήρυξαν κατὰ τοῦ Σκόβελεφ. Ἀλλ' ἄρά γε ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ στρατηγὸς ἐξεστόμισεν ὅσα ἐξεστόμισεν, ἢ τῇ προηγουμένη συνεννοήσει καὶ συγκατανέουσι τοῦ στρατηγοῦ Ἰγνατιέφ; Ὅλος ὁ αὐстроγερμανικὸς τύπος ἐμάνη κατὰ τοῦ ἀποκαλέσαντος ἐχθρὸν τὸν Γερμανὸν στρατηγῶν, καὶ αὐτὴ ἡ Ῥωσικὴ κυβέρνησις ἐφάνη δῆθεν δυσανασχετοῦσα κατὰ τοῦ ἀκριτομύθου στρατηγοῦ, καὶ προσεκάλεσε μάλιστα αὐτὸν ἐσπευσμένως εἰς Πετροῦπολιν. Ἀλλ' ὁ Σκόβελεφ εἶναι μᾶλλον οὐπὸ τοῦ Ῥωσικοῦ λαοῦ λατρευόμενος ὡς ἥρωσ· νέος ἔτι πρὸ ἐτῶν διὰ τῆς ἀνδρείας του καὶ μόνης ἀνῆλθε μέχρι τῆς θέσεως τοῦ στρατηγοῦ, τυγχάνει δὲ ὑπασπιστῆς τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ὅστις καὶ εἰς τὸ τελευταῖον εἰς τὴν θά-

λασαν ῥιφθὲν πολεμικὸν σκάφος ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ Σκόβελεφ. Ὁ στρατηγὸς Σκόβελεφ θεωρεῖται ὡς ἐν τῶν μᾶλλον δραστηρίων πανσλαυϊστικῶν ὀργάνων. Ἐκ τῶν λόγων δ' αὐτοῦ καταφαίνεται, ὅτι μεγάλη μερὶς τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους σκοπεῖ νὰ φέρῃ πράγματα ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατὰ τὴν προσεχῆ ἀνοιξιν.

Ἡ Ῥωσσία διαβλέπουσα τὰ κατακτητικὰ ἐπὶ τῆς Μακεδονίας σχέδια τῆς Αὐστρίας, ἢ πρὸς τὴν Θεσσαλονικὴν ὠθεῖ ἢ Γερμανία, ἢ ὁποῖα ὡς ἀντάλλαγμα σκέπτεται νὰ λάβῃ τὰ ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν κυριαρχίαν γερμανικὰ φύλλα, συμπαθοῦσα δὲ ὑπὲρ τῶν Σλαύων καὶ φοβουμένη αὐστριακὴν κατάκτησιν τῆς ἐν γένει χερσονήσου τοῦ Αἴμου, θὰ ζητήσῃ ἴσως νὰ κωλύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τῆς Αὐστρίας. Ἡ Ῥωσσία, ἔχουσα ἐωτερικὰς ταραχὰς ἐντὸς τῆς ἀπεράντου αὐτῆς χώρας ἐκ τοῦ μηδενισμοῦ, θὰ θελήσῃ ἴσως ν' ἀπασχολήσῃ τὰ πνεύματα τῶν Ῥώσσοι ἐκτὸς αὐτῆς δι' ἐνὸς πολέμου κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἴσως καὶ τῆς Γερμανίας, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ προσλάβῃ αὕτη ὅλους τοὺς Σλαύους τοὺς ὑποτεταγμένους ἤδη ὑπὸ τὰ στέμματα τῶν οἰκῶν Χοενζόλερν καὶ Ἀψβουργ. Τούτου ἕνεκα μὲ βλέμμα συμπαθείας παρατηρεῖ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἐρζεγοβίνης καὶ τῶν νοτιῶν ἐν γένει Σλαύων ὑπηκόων τῆς Αὐστρίας. Πρὸ τεσσάρων

ρων ἐτῶν πρώτη ἡ Ἐρζεγοβίνη ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀνταρσίας, ἐκ τῆς ἀνταρσίας δὲ κυρίως ἐκείνης ἐπήγασεν ὁ τελευταῖος βωσσοτουρκικὸς πόλεμος· σήμερον ἡ Ἐρζεγοβίνη ὑψωσεν ἀντάρτιδα πάλιν σημαίαν, τίς οἶδε δὲ μὴ ἐξ αὐτῆς γεννηθῆ ἀυστρορωσικὸς πόλεμος; Ἡ Τουρκία ἀναδιοργανώνει τὰς στρατιωτικὰς αὐτῆς δυνάμεις, ἡ Ῥωμανία ἐπίσης, τίς δ' ἐγγυᾶται ἡμῖν, ὅτι ἐν προσεχῆί μὲλλοντι πολέμῳ δὲν θ' ἀναμιχθῆ Σερβία καὶ Μαυροβούνιον, Βουλγαρία καὶ Ῥωμανία; Ἡμεῖς μόνον καθέυδομεν καὶ θὰ καθέυδωμεν, ἐν ὧσφ διεπόμεθα ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος συστήματος· ἄλλοτε ἐθεωροῦμεν μὲ περιφρονητικὸν βλέμμα τὴν Ῥωμανίαν, ἀλλ' αὕτη κατέστη ὑπὸ ἡγεμόνα συνετόν, ἀξία θαυμασμοῦ καὶ ἐπαίνων καὶ αὕτη δὲ ἡ Βουλγαρία σήμερον δεικνύει σημεῖα προόδου, μόνον ἡμεῖς περιπίπτομεν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πολιτικὴν φατρίαν, λησμονοῦμεν τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐντολήν ἡμῶν, καὶ μένομεν εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἀνατολικῆς κρίσεως ὡς αἱ μωραὶ τοῦ Εὐαγγελίου παρθένοι. Ὁ προϋπολογισμὸς ἡμῶν δὲν ἐξαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους καὶ τοὺς τόκους τῶν δανείων, δι' ὧν ἐπεβαρύνωμεν αὐτό, καὶ ὅμως ἂν αὐριον ἐπισυμβῆ ἢ καθ' ἐκάστην ἀναμενομένη νέα ἐν τῇ Ἀνατολῇ κρίσις, ἡμεῖς οὔτε χρήματα θὰ ἔχωμεν, οὔτε στρατόν, οὔτε στόλον· θὰ τείνωμεν αὐθις ἐπαίτιδα χεῖρα πρὸς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι πάλιν θὰ μᾶς προφυλακίσωσι καὶ θὰ εἰπωσιν ἡμῖν, ὅ,τι ἐν τῷ μύθῳ ὁ μύρμηξ πρὸς τὸν τέττιγα.

Δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι ἔτι πρέπει νὰ τιμωρηθῆ, ἐὰν ἦναι ἐνοχον τὸ ὑπουργεῖον Κουμουνοῦρου, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ καὶ μόνον, πρέπει νὰ ἐτοιμασθῶμεν διὰ τὴν ἐπερχομένην νέαν κρίσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ νὰ μὴ περιμένωμεν κατόπιν εὐσπλαγγίαν, διότι δὲν ἐκινήθημεν καὶ ἡμεῖς, παρὰ τῆς Εὐρώπης.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΩΝ

ἴΠΟ

ΘΩΩΝΟΣ Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

διδάκτορας τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ φυσικαῖς ἐπιστήμαις

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Γ'. ΜΕΤΡΑ.

Τὸ νῦν παγκοσμίως σχεδὸν ἐν χρήσει σύστημα πρὸς καταμέτρησιν τῶν ἐκτάσεων καὶ διαστάσεων, ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων μέχρι τῶν μεγίστων, εἶναι τὸ μετρικὸν σύστημα τὸ καὶ γαλλικὸν σύστημα καλούμενον, ἐπειδὴ πρῶτοι οἱ Γάλλοι καθιέρωσαν καὶ ἐσύστησαν αὐτό.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει ἤδη καὶ παρ' ἡμῖν ἐπίσημως εἰσαχθῆ. Καὶ εἰς μὲν τὰς μικρὰς καταμετρήσεις ἔχομεν τὸ ἀπλοῦν μέτρον, εἰς δὲ τὰς μακρὰς ἀποστάσεις τὸ χιλιάμετρον, ὅπερ καλοῦμεν διὰ τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος στάδιον. Τὸ ἀρχαῖον στάδιον ὅμως, ὡς γνωστόν, διέφερε τοῦ χιλιαμέτρου, ἔχον μῆκος 184 μέτρων μόνον. Ἐν τούτοις δὲν ἀρκεῖ ἡ μερική καὶ ἐπίσημος τοῦ συστήματος τοῦτου εἰσαγωγή, δεῖται αὐτὸ γενικῶς καὶ ὑποχρεωτικῶς νὰ εἰσαχθῆ πανταχοῦ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ αὐτῇ, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ πῆχους, ἔχοντος μῆκος 0,648 τοῦ μέτρου, ἀφοῦ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἔμποροι ἐκ τῶν ἐργαστησίων κατὰ μέτρον ἀγοράζουσι, καὶ ἀντὶ τοῦ τοῦ ἐπισήμου τεκτονικοῦ ἴσου μὲ 0,75 μέτρου καὶ τοῦ κοινοῦ τεκτονικοῦ ἴσου μὲ 0,77 μέτρου.

Τὸ μετρικὸν σύστημα ἐδέχθησαν πάντα σχεδὸν τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἢτοι ἡ Γαλλία, Γερμανία, Αὐστροουγγαρία, Κάτω χῶραι, Πορτογαλία, Τουρκία, Μεξικόν, Γουατεμάλα, Κόστα Ῥίκα, Βραζιλία, Ἑλλάς, Σουηδία, κ.τ.λ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἐγένετο δεκτὸν χωρὶς νὰ ἐφαρμοσθῆ γενικῶς, καὶ ὅτι ἐν Σουηδίᾳ καθίσταται ὑποχρεωτικὸν ἀπὸ τοῦ 1883. Μόνη ἡ Ἀγγλία διαστάζει ἔτι νὰ προσχωρήτῃ εἰς τὸ μετρικὸν σύστημα καὶ ἔχει ὁμολογουμένως σπουδαίους λόγους πρὸς τοῦτο, διότι ἔχει ἤδη εἰσηγμένον πρὸ πολλοῦ ἐν σύστημα ἐπὶ τοῦ ὁποῖου βασίζονται πολλοὶ ὑπολογισμοί, πολλὰ συγγράμματα, πολλὰ ἐπιστημονικὰ ὄργανα καὶ οὐ ἡ ἀλλαγὴ φέρει ἀληθῶς πολλὰς δυσκολίας, μὲλα ταῦτα δὲ εἶναι ἀνεκτὴ ἢ χρήσις καὶ αὐτοῦ ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ μετὰ τοῦ ἐπισήμου. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν βεβαίως τοιούτους λόγους. Ἐν ταῖς φιλε-

λευθέραις καθ' ὅλα Ἠνωμέναις πολιτεῖαις τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐπιτρέπεται ἀπὸ τοῦ 1866 καὶ τοῦ συστήματος τούτου ἢ χρήσις, ὅπερ φαίνεται ὑπερσχύον τῶν ἄλλων.

Ἐν Παρισίοις ὑφίσταται διεθρὲς γραφεῖον μέτρων καὶ σταθμῶν, συστηθὲν ἀπὸ τῆς 20 Μαΐου 1875 διὰ τῆς διεθροῦς μετρικῆς συμβάσεως ἐν ἣ ἔλαβον μέρος τὰ ἐξῆς 17 κράτη· Γαλλία, Αὐστροουγγαρία, Βέλγιον, Βραζιλία, Ἀργεντινὴ δημοκρατία, Δανία, Ἰσπανία, Ἠνωμένοι πολιτεῖαι, Ἰταλία, Περου, Πορτογαλία, Ρωσία, Σουηδία, Νορβηγία, Ἑλβετία καὶ Βενεζουέλα. Εἶναι δὲ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ κράτη ἐπιτετραμμένον νὰ προσχωρήσωσιν εἰς τὴν σύμβασιν ταύτην. Σκοπὸς δὲ τοῦ συνεδρίου εἶναι ἡ γενικὴ τοῦ συστήματος ἐφαρμογὴ καὶ ἡ ἐκάστοτε διακαθόνισις αὐτοῦ.

Βάσις τῶν συστήματος τοῦτου εἶναι, ὡς ἐλέγομεν, τὸ ΜΕΤΡΟΝ (Mètre, Meter), ἢτοι τὸ δεκάκις ἑκατομμυριοστὸν τοῦ τετάρτου τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς γῆς· καὶ δὴ τὸ 1/10000000 τῆς ἀποστάσεως (τοῦ τόξου) μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ Βόλου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ καταμετρήσεις τῆς γαλλικῆς ἐπιτροπῆς (δεχθείσης πλάτυσιν τῆς γῆς 1/334 ἔδωσαν ἐξαγόμενον 5130 880 παλαιὸς γαλλικὸς πῆχαις (Toises), ὥρισθη τῷ 1799 διὰ τοῦ νόμου τῆς 19 Frimaire τοῦ VIII ἔτους τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας (10 Δεκεμβρίου 1799), τὸ δεκακιςἑκατομμυριοστὸν τοῦ μέρους τοῦτου ὡς Mètre vrai et définitif, εὑρεθὲν ἴσον μὲ 443,299 παλαιὰς παρισινὰς γραμμὰς. Καίτοι δὲ κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑπολογισμοὺς τοῦ Βέσσελ ἐν ἔτει 1837, δεχθέντος πλάτυσιν μόνον 1/299, ἠῤῥησε τὸ μέγεθος τοῦ τεταρτημορίου τοῦ μεσημβρινοῦ εἰς 10000 400565 μέτρα, διατηρεῖται ὅμως τὸ ἅπαξ ὁρισθὲν καὶ κοινῶς δεκτὸν γενόμενον, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, ἂν καὶ ἐματαιώθῃ ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μέτρου τοῦτου, ὅστις ἦτο νὰ ἦναι καθιερωμένον μέτρον, οὐ ἡ ἀκρίβεια κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν νὰ δύναται νὰ ἐξελεγχθῆ, ὡς ὑπάρχοντος τοῦ (πολλαπλοῦ αὐτοῦ) πρωτοτύπου ἐν τῇ φύσει.

ὑποδιαιρεῖται δὲ τὸ μέτρον εἰς δέκα δεκατόμετρα,¹ ὧν ἕκαστον διαιρεῖται εἰς 10 ἑκατοστό-

μετρα, ὧν πάλιν ἕκαστον διαιρεῖται εἰς δέκα χιλιοστόμετρα.

Δέκα δὲ μέτρα ἀποτελοῦσιν 4 δεκάμετρον 40 δεκάμετρα (ἢ 100 μέτρα) 1 ἑκατόμμετρον, 100 ἑκατόμμετρα (ἢ 1000 μέτρα) 1 χιλιάμετρον¹ ἢ στάδιον καὶ τέλος 40 χιλιάμετρα (ἢ 40000 μέτρα) 1 μυριάμετρον· τὸ δεκάμετρον εἶναι τὸ κοινῶς ἐν χρήσει διὰ μικρὰς καταμετρήσεις τὸ δὲ χιλιάμετρον καὶ μυριάμετρον διὰ μεγαλητέρας. Τὸ πρωτότυπον μέτρον εἶναι ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ῥάβδος ἐκ λευκοχρῖσου, ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ δὲ ἐξ ὕαλου· ἔχουσι δὲ αὗται τὸ ἀκρίβες αὐτῶν μῆκος εἰς τὸν πηξιγόνον βαθμὸν τοῦ ὕδατος ἢ μᾶλλον τὸν τηξιγόνον τοῦ πάγου, 0⁰ Κελσίου ἢ Ρεαμόρου. Κατὰ δὲ τὴν διεθνή σύμβασιν δεῖται ἕκαστον κράτος νὰ φυλάσῃ πρωτότυπον (etalon normale) μέτρον. Ἐννοεῖται ὅτι νῦν ἐκ τούτων καταρτίζομεν τετραγωνικὰ μέτρα, τετραγωνικὰ ἑκατόμμετρα, τετραγωνικὰ χιλιάμετρα ὡσαύτως καὶ τὰ κυβικὰ κατ' ἀναλογίαν. Ἐν δὲ τῶν μεγίστων προτερημάτων τοῦ μετρικοῦ συστήματος εἶναι ὅτι ὅλαι αἱ ὑποδιαιρέσεις αὐτοῦ (αἱ ἀνώτεραι καὶ κατώτεραι μονάδες) σχηματίζονται δεκαδικῶς, ὡς αἱ τοῦ γράμμου, ἀς πρὸς σύγκρισιν παραθέτομεν, ἢτοι

Μυριάμετρον.	= 10000 μ	μυριάγραμ.	= 10000 γρ
Χιλιάμετρον	= 1000 μ	χιλιάγραμ.	= 1000 γρ
Ἐκατόμμετρ.	= 100 μ	ἐκατόγραμ.	= 100 γρ
Δεκάμετρον	= 10 μ	δεκάγραμμον	= 10 γρ
Μέτρον	= 1 μ	γράμμον	= 1 γρ
Δεκατόμετρ.	= 0,1 μ	δεκατόγραμμον	= 0,1 γρ
Ἐκαστόμ.	= 0,01 μ	ἐκαστόγραμμ.	= 0,01 γρ

λι οστόμετρον διὰ τὸ ἐνιαῖον τῆς ὀνοματοθεσίας καὶ διὰ τὸ εὐκαταληπτότερον. Κανὼν λοιπὸν πρὸς σχηματισμὸν τῶν ὀνομασῶν εἶναι ὁ ἐξῆς· πρὸς ἑκφρασιν τῶν πολλαπλῶν καὶ τῶν ὑποδιαιρέσεων τοῦ μέτρου (καθὼς καὶ τοῦ γράμμου) προθέτομεν αὐτοῦ τὰς ἐξῆς ἑλληνικὰς ἀριθμητικὰς ὀνομασίας.

Διὰ μὲν τὰ πολλαπλᾶ·
10=δέκα (deca100),=ἑκατο (hecto),1000 χιλια (kilo) 10000, μυρια (myria).

Διὰ δὲ τὰς ὑποδιαιρέσεις·
¹/₁₀=(deci), ¹/₁₀₀₀=ἑκατοστο (centi)=¹/₁₀₀₀₀ χιλιοστο (mili) ¹/₁₀₀₀₀₀ = δεκακισχιλιοστο κ.τ.λ.

Σημ. ¹) Χιλιάμετρον ἢ χιλιόμετρον ἀμφοτέρω εἶναι ὀρθά, προτιμῶ ὅμως τὸ πρῶτον, ἐπειδὴ δυσκολώτερον δύναται νὰ συγχυθῆ μετὰ τοῦ χιλιοστομέτρου (¹/₁₀₀₀ τοῦ μέτρου), δι' ὁμοίον δὲ λόγον λέγομεν ἑκατόμμετρον ἀντὶ ἑκατοντάμετρον, ὡσαύτως δὲ χιλιάγραμμον ἀντὶ χιλιάγραμμον καὶ ἐκατόγραμμον ἀντὶ ἑκατοντάγραμμον, τεθὲν κατὰ λάθος οὕτω ἐν τῷ πρώτῳ μέρει.

Σημ. ¹) Καλοῦσιν αὐτὰ καὶ δεκατημόρια ἢ ὑποδεκάμετρα, τὰ δὲ ἑκατοστόμετρα ἑκατοστημόρια ἢ ὑπεκατόμετρα, τὰ δὲ χιλιοστόμετρα χιλιοστημόρια ἢ ὑποχιλιόμετρα, προτιμητέαι ὅμως αἱ ὀνομασίαι δεκατόμετρον ἑκατοστόμετρον χι-

Ροθεςσαλούς, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ὀπισθοδρομικώτερον αὐτῆς διότι ἂν ἔμενον παρ' αὐτῆς, θὰ συμμετεῖχον νῦν τοῦ νέου συστήματος, ὅπερ δεχθήσονται ἀναγκαστικῶς καὶ πᾶσαι αἱ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι, ἀπὸ τῆς 1 Μαρτίου.

Μονὰς τῶν νέων μέτρων μήκους τῆς Τουρκίας ἔσεται ὁ νέος πῆχυς. ἤτοι τὸ γαλλικὸν μέτρον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄρσίν¹ τοῦτο θὰ διαιρεῖται εἰς δέκα δεκατόμετρα *Κιράμπ*, ὧν ἕκαστον εἰς 10 ἑκατοστόμετρα ἢ *Χάτια*, ὧν ἕκαστον εἰς 10 χιλιοστόμετρα ἢ *νοκτάδες*. 1000 νέα μέτρα ἀποτελοῦσιν ἓν χιλιάμετρον, δέκα δὲ χιλιάμετρα ἓν μυριάμετρον ἢ *φαρσάχ*, ἤτοι ἀπόστασιν δύο ὠρῶν περίπου.

Τῶν ἐπιφανειῶν μονὰς ἔσεται τὸ νέον τετραγωνικὸν μέτρον, τετράγωνον δὲ, οὗ ἐκάστη πλευρὰ ἔσεται δέκα νέων μέτρων, ἤτοι ἴσον πρὸς 100 μέτρα καλεῖται τετραγωνικὸν δεκάμετρον ἢ *Δορούμοι*. 100 δορούμοια ἢ 1000 τετραγωνικά μέτρα ἀποτελοῦσιν ἓν *Τσερίπιον* ἢ ἐκτάρην.

Μονὰς χωρητικότητος ἔσεται ἡ λίτρα ἢ Ὀλτσέκιον¹ ἤτοι ἓν κυβικὸν δεκατόμετρον, διαιρούμενον εἰς δέκα δεκατόλιτρα ἢ *κουτία*, ὧν ἕκαστον εἰς δέκα ἑκατοστόλιτρα ἢ *Χάρφια*. Δέκα δὲ Ὀλτσέκια ἀποτελοῦσιν ἓν δεκάλιτρον ἢ *Κουλόν*.

Μονὰς βάρους ἔσεται τὸ χιλιάγραμμα ἢ νέα *ὀκά* ἴση μὲ χίλια γράμματα ἢ δράμια, ὧν ἕκαστον ἴσον μὲ δέκα δεκατόγραμμα ἢ *δένκια*, ὧν ἕκαστον ἴσον μὲ δέκα ἑκατοστόγραμμα ἢ *πουγκτάι*, ὧν ἕκαστον ἴσον μὲ δέκα χιλιοστόγραμμα ἢ *χαππέδες*. Δέκα χιλιάγραμμα ἀποτελοῦσιν ἓν μυριάγραμμα ἢ *πατμάριον*, δέκα πατμάνια ἓν νέον *κατάριον*, (*Quintal*), *metrique* = 100 Χγρ ἢ 78 παλαιὰς ὀκάδας δέκα δὲ τούτων ἓνα τόννον ἢ *Τζεκι*.

Πάντες οἱ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει κατοικοῦντες ὑποχρεοῦνται νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ νέα σταθμὰ καὶ μέτρα, πεμφθέντα εἰς ὅλα τὰ μέρη πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἀνυπερθέτως ἀπὸ 1 Μαρτίου καταργηθέντων παλαιῶν. Συνετάχθησαν δὲ πίνακες παραθετικοὶ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου συστήματος, οἵτινες μετὰ τῶν ἀναγκαίων ὀδηγιῶν διανεμήσονται εἰς πάντα τὰ μέρη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν πρὸς ὀδηγίαν πάντων. Εἰς ὅλα δὲ τὰ τμήματα τῶν δημαρχιῶν εὐρίσκεται ἰκανὸς ἀριθμὸς προτύπων σταθμῶν καὶ μέτρων, πρὸς διευκόλυνσιν τῆς χρήσεως καὶ ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν καταχρήσεων πᾶς σταθμὸς καὶ μέτρον φέρει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν αὐτοκρατορικὸν τουρκικὸν (μονογράφημα) ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἡμερομηνίαν

τῆς 1 Μαρτίου, ἀφ' ἧς ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν τὸ νέον σύστημα.

Δὲν νομίζομεν ἀπὸ σκοποῦ ν' ἀναφέρωμεν διὰ τὸ περιεργον ὅτι καὶ ἡ Κίνα αὐτὴ χρῆται δεκαδικῷ συστήματι ἔχουσα τὰ ἐξῆς σταθμὰ.

Κιν (λίτρα)	=	606 γρ	ἴση μὲ 16 Λεζν.
Λεζν (οὐγκ.)	=	37,875 γρ	ἴση μὲ 10 Τσιέν.
Τσιέν	=	3,787 γρ	ἴσον μὲ 10 Φέν.
Φέν	=	0 378 γρ	ἴσον μὲ 10 Λί.
Λί	=	0,037 γρ	ἴσον μὲ 10 Χάο.
Χάο	=	0,003 γρ	

Τὸ χιλιάγραμμα εἶναι ἴσον μὲ 26 Λεζν ἢ 260 Τσιέν.

Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, μιμουμένη τὸ ἀξιέπαινον παράδειγμα τῆς φιλοπροόδου τουρκικῆς κυβερνήσεως, θέλει λάβει τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς πραγματικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ λαμπροῦ νέου συστήματος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1836 ἐπίσημως ἐδέχθη, ἵνα παύσῃ ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν ταῖς καταμετρήσεσι καὶ σταθμίσεσι σύγχυσις καὶ διαλυθῇ ὁ ὑφιστάμενος κυκεῶν.

Αἱ ἑλληνικαὶ ὀνομασίαι, αἳ ἠθέλησαν νὰ παραδεχθῶσι διὰ τὰς διαφόρους ὑποδιαίρέσεις τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων εἶναι αἱ ἐξῆς· αὐταὶ ὅμως δὲν εἶναι ὀρθαὶ οὔτε δόκιμοι, καθ' ἡμᾶς, πρέπει δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ μεταχειρισθῶμεθα τὰς παγκοσμίους.

Ἐκλήθη λοιπὸν παρ' ἡμῖν.

Μέτρον	=	B.	πῆχυς ¹
Δεκατόμετρον	=		πλάμη.
Ἐκατοστόμετρον	=		δάκτυλος.
Χιλιοστόμετρον	=		γραμμὴ.
Χιλιάμετρον	=		στάδιον.
Μυριάμετρον	=		σχοῖνος.
Τετραγωνικὸν μέτρ.	=	τετραγ. B.	πῆχ.
Δεκάρη (1000 τμ)	=		στρέμμα.
Λίτρα	=		λίτρα.
Δεκατόλιτρον	=		κοτύλη.
Ἐκατοστόλιτρον	=		μύστρον.
Χιλιοστόλιτρον (ιγρ)	=		κύβος.

¹ ἐν χρήσει ἐτι ἐπίσημος τεκτονικὸς πῆχυς = 0,75 μ
 " " " κοινός " " = 0,77 μ
 " " " ἐμπορικὸς " " = 0,648 μ
 διαιρεῖται δὲ εἰς 8/8 ἢ ρούπια.
 Ἡ ἀγγλικὴ ὑάρδα, ἐν χρήσει ὡς πύτωρ, = 0,9144 μ
 διαιρεῖται δὲ εἰς 36 Ἴντσες κτλ.

Γράμμον	=	δραχμὴ.
Δεκατόγραμμον	=	δβολός
Ἐκατοστόγραμμον	=	κόκκος.
4 1/2 (;) χιλιάγραμμ.	=	μνᾶ.
100 μναῖ	=	τάλαντον.
4000 »	=	τόννος

Τὰ μέτρα δὲ καὶ τὰ σταθμὰ τῶν ἀρχαίων ἦσαν τὰ ἐξῆς·

Παρασάγγης	=	5523 μ
Στάδιον	=	184,1 μ
Κεράμιον	=	38,594 μ
Ποῦς	=	0,30683 μ

Τάλαντον	=	26196 γρ ¹
Μνᾶ	=	436,6 γρ.
Δραχμὴ (Ἀττικὴ)	=	4,366
Ὀβολός	=	0,728
Ἡμισβόλιον	=	0,364
Χαλκοῦς	=	0,1

Ἐδύνατο δὲ τὸ τάλαντον 60 μνᾶς, ἢ μνᾶ 100 δραχμάς, ἢ δραχμὴ 6 δβολούς, ὁ δβολός 8 χαλκοῦς.

Ὡς ἐν τοῖς ἄνω εἰδομέν τῶν συμβόλων, τῶν πρὸς σύντομον ἑκφρασίαν τῶν διαφόρων ὑποδιαίρέσεων χρησιμεύοντων, κατήρτισα καὶ σύστημα δι' ἑλληνικῶν ψηφίων, εἶμαι ὅμως τῆς γνώμης ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεθα τὰ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου, τὰ ὅποια εἶναι παγκόσμια, ὡς τὰ χημικὰ σύμβολα, ἐφ' ᾧ παρεθήκα καὶ ταῦτα.

Περαίνων τὴν σύντομον περὶ τῶν μετρικῶν σταθμῶν καὶ μέτρων ἑκθεσίαν μου, εὐχαμαὶ καὶ πάλιν ἵνα γενικευθῇ ἡ χρῆσις τοῦ συστήματος τούτου, τουλάχιστον τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν ἀτόμων μεταχειριζομένων αὐτό, ἂν ἡ ἀδιαφοροῦσα πάντοτε ἀρχὴ δὲν λάβῃ τὰ πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ κατάλληλα μέτρα.

Ο ΦΑΟΥΣΤ

ΤΟΥ

ΕΚΤΟΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΟΠΟΙΟΥΝΤΟΣ

GEETHE

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Παντός ἔθνους καὶ πάσης κοινωνίας εἰς ὧρισται σκοπὸς πρὸς συγκράτησιν ἑαυτῆς καὶ βέλτιστον τέ-

Σημ. 1) Ἴδε Ἄθ. Σ. Ρουσοπούλου, ἔγχειρίδιον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας, ἔκδοσις τρίτη σελ. 385 κ.τ.λ.

λοι, ἢ διὰ παντὸς τρόπου τῶν κοινωνιῶν εὐδαιμονίσις. Εἰς δ' ἅμα κοίρωνος ἐκ τοῦ ἐνὸς νομοθετοῦντος ἐκάστοτε λόγου, τοῦ τὸ προσῆκον ἐκάστῳ καθορίζοντος, ὁ Νόμος, ὁ τὰ διάφορα ὄργαν' ἀρμόζων, καὶ παναρμόνιον τι χρῆμα τὸ πολιτικὸν μέλος νὰ παραστήσῃ σπουδάζων. Τρία δὲ τὰ προσφιλέστατ' αὐτοῦ τέκνα, ὁ παιδαγωγὸς πρῶτον, δεῦτερον δ' ὁ ἱερεὺς, καὶ τρίτον ὁ πολιτικός, ὡς ἄγρυπνοι φύλακες καὶ ὀδηγοὶ τῶν ἐν ταῖς στενοπορίαις καὶ δυσπραγίαις τοῦ πολυμύχθου τούτου βίου καταπονομένων. Τέταρτος δὲ συνεργὸς καὶ συναρωγὸς πρὸς τὴν τοῦ ἔργου ἀποτέλεσιν τίθεται ὁ δικαστὴς ὅστις ἀναπληροῖ τὴν ἀδυναμίαν τῶν εἰρημένων, καὶ βίᾳ τὸν τὴν δικαιοσύνην ἐκβιασάμενον εἰς τὴν προτέραν εὐρυθμίαν ἀνάγει. Ἐκ τούτων δὲ πάλιν, ὁ μὲν πολιτικός μετὰ τοῦ βαδούχου του, τοῦ δικαστοῦ, πρὸς ἐν καὶ ταῦτ' ἀποβλέποντες, καὶ τὴν τοῦ ὅλου εὐδαιμονίαν μόνον θηρῶντες, δέον νὰ ᾧσιν ἀδέκαστοι, τὴν ἐπὶ θύραις τιμωρίαν προβάλλοντες, ὁ δ' ἱερεὺς ταῦτ' ἰδίᾳ ὡς θεῖον θέλημα ἀρίτιμον ἀμοιβὴν νὰ ὑπισχνῆται τῷ ἐπακολουθοῦντι, τῷ δὲ μὴ, τὸν τε ποινικὸν Νόμον καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐπερχόμενα φοβερὰ παριστᾷ καὶ οὕτω δι' ἐνθυμημάτων καὶ λόγου καὶ παραδειγμάτων, ἐκ τε τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος, παραινῶν καὶ νουθετῶν, δέον νὰ περαίνῃ τὸ οἰκτεῖον ἔργον. Κατὰ ταῦτ' ἂν καὶ ὁ παιδαγωγὸς εἰς ταῦτ' συντείνει, διαφέρων κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι οὗτος μὲν σὺν τῷ ἀγαθῷ καὶ τὸ *κυλὸν* ἐπιζητεῖ καὶ μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ἀφικνεῖται, ὁ δ' ἱερεὺς τοῦ μὲν καλοῦ ἐλιγνῶρεῖ, ἡλικίαν δὲ πᾶσαν περιλαμβάνει διὸ καὶ δεινότερος δέον νὰ ᾧ.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μὲν πολιτικός ὑπεράνω πάντων πρέπει νὰ ἴσταται, περὶ τῶν καθόλου μόνον φροντίζων, τοῦ δὲ καθ' ἕκαστον τὴν διαπαιδαγωγίαν εἰς τὸν παιδαγωγὸν ἰδίᾳ καὶ τὸν ἱερέα νὰ ἐπιτρέπη, καὶ ἐνιδρύῃ ὡς κέρβερον τὸν δικαστὴν, ὁ δ' ἱερεὺς, ὡς μὴ ὄφελε, καθὰ καὶ ὁ παιδαγωγός, δὲν εἶναι παρεσκευασμένοι, ὡς δεῖ, πλὴν ὀλίγων, πολλὰς δὲ πάντοθεν τροπὰς πάσχει κατὰ τὸν βίον ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ φθάνει τὴν ἐπὶ τὰ πονηρὰ ρέπουσαν τοῦ ἀνθρώπου διάνοιαν καὶ ἡ ἀρκούντως καθωπλισμένη συνείδησις, πολλαὶ δ' αὖ περιπέτειαί, αἱ μὲν ἄγνωστοι εἰς τοὺς πολλούς, αἱ δὲ ἄδηλον τὸ τέλος παρέχουσι, καὶ ἐπειδὴ τέλος μεγάλην ῥοπήν ἔχει πρὸς τὰς τοῦ ἧθους μεταβολὰς ἢ αἰσθησις διὰ τε τοῦτον καὶ τοὺς πρότερον λόγους, ζητεῖται κοινὸς τις παιδαγωγός διὰ τε λόγου καὶ πράξεως εἰδωλοποιῶν καὶ πρὸ τῶν ὁμμάτων παντός τιθέμενος τὰς ποικιλίας

τροπὰς τοῦ βίου πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον τοῦ ἡθους τροπὴν. Τοιοῦτός δέ τις παιδαγωγὸς εἶναι καθόλου μὲν ὁ ποιητής, ὁ διὰ διαφορῶν ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων ποιᾶν τινα ποιῶν τὴν ψυχὴν κατὰ τὸν πρακτικὸν βίον, τὴν πρὸς τὸ θεῖον δηλαδὴ καὶ τὴν συγκοινωνῶν τοῦ ἀνθρώπου διαγωγὴν, ἰδίᾳ δὲ ὁ τραγωδοποιὸς καὶ ὁ κωμωδοποιός, καὶ διδασκαλεῖον αὐτῶν τὸ θέατρον.

Τὸ θέατρον δείκνυσιν ἐναργέστατα πάντων οἷα τὰ καθήκοντα ἐκάστου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, τὸ φιλόστοργον τῶν γεννητόρων, τὸ σέβας τῶν τέκνων, τὴν συζυγικὴν πίστιν, τὸ φιλάδελφον καὶ φιλόφιλον, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἐπιείκειαν, τὴν ἀληθῆ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τὴν ἀντιπᾶσαν κακίαν. Ἐνταῦθα βέπει τις τὸν βασιλέα Οἰδίποδα φροντίζοντα καὶ συναλγοῦντα περὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ὡς περὶ ἰδίων τέκνων, τὴν καρδίαν τῆς Ἰοκάστης σπαραττομένην καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς, ἅτινα εἰς μάτην ἀπορρέουσιν ὅπως μαλάξωσι τὰς διεστώσας τῶν υἱῶν τῆς καρδίας. Ἐνταῦθα τὸν φιλοπάτορα Ὁρέστην καὶ Ἡλέκτραν καὶ Ἀντιγόνην καὶ τὴν φιλαδελφίαν αὐτῶν, καὶ τὸ εὐγενὲς καὶ φιλόστοργον τοῦ Νεοπτολέμου. Ἐνταῦθα ἀνεπιστόμην τὸ ἦθος τῶν δουλοφρόνων καὶ χαμαιζήλων ἀυλοκολάκων, τὴν σύνεσιν ἢ ἀσύνεσιν τῶν πολιτευομένων, τὸ ἐλεῆμον τοῦ Σαλαδίνου, τὴν χρηστότητα καὶ φρόνησιν τοῦ Νάθκν, τὴν πονηρίαν τοῦ Γιάγκο καὶ δολοπλοκίαν, τὴν ἀδικαιολόγητον ζηλοτυπίαν τοῦ Ὁθέλλο, τὸ φιλόργυρον καὶ φιλέκδικον τοῦ Σάυλοκ, τὸ αἰμοβόρον τοῦ Μέκμπετ, καὶ τὰ παντοῖα τῶν ἐρώτων καὶ ἄλλων πάθων πάθη. Ἐνταῦθα καταφαίνεται ὁ φιλαλήθης καὶ καταφωρᾶται ὁ φιλοψευδής. Ἐνταῦθα διακωμωδεῖται ὁ κέρδους χάριν πολιτευόμενος, ὁ φιλόδοξος καὶ λίαν φιλότιμος, ὁ ὑποκριτής καὶ ἀλαζών, καὶ δειλός, ἢ καταπληξὴ ἢ θρασύς, καὶ πᾶς ἐκ πικρῆς τρόπου ὀλιγωρῶν τοῦ καθήκοντός του. Ἐνταῦθα διδάσκεται ὁ μὲν υἱὸς σωφροσύνην καὶ πραότητα, ὁ πρέσβυς ἐπιείκειαν καὶ φρόνησιν, ὁ ἀδικῶν τὴν ἀναμύνησιν ἐξ ἀπροόπτου ἀνταπόδοσιν καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ αἰσχροῦν ἐπιθυμιῶν καὶ ἐρώτων, ὁ φθονερός τὴν οἰκίαν καταστροφὴν, ὁ ἀλαζών τὴν ἰδίαν κούφωσιν, καὶ σύμπαντες οὕτω ῥυθμίζουσι τὸν πρακτικὸν αὐτῶν βίον, καὶ καλλίστην πάσῃ χάριτι ἐπανθοῦσιν τὴν κοινωνίαν ἀποφαίνουσιν.

Ὡς δὲ πᾶν χρῆμα καλῶς μεταχειριζόμενον καλὸν τὸ ἐργαζόμενον παρίστησιν, οὕτω καὶ τὸ κοινὸν τοῦ θεάτρου παιδαγωγεῖον, ἀγαθὰ μὲν δια-

πραττόμενα πρακτικῶς, ἀρίστην καὶ τὴν κατὰ τὸν πρακτικὸν βίον διαγωγὴν ὑποδείκνυσιν· εἰ δὲ μὴ, κακὸς ὑποφότης, κακίστων ἔξεων καὶ ἐξέξεων πρόξενος γίγνεται, καὶ πονηρῶν διδάσκαλος ἀντιγενναίου χειραγωγῶ καθίσταται. Καὶ τοῦτο; διότι πολλοὶ μὲν ποιηταί, ὀλίγοι δ' οἱ σπουδαῖοι καὶ ἡθους μεστοί. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο· ἀλλὰ κυριώτατος λόγος διαφαίνεται ὁ τῆς ἀμαθίας καὶ μὴ διαγνώσεως τοῦ καθ' αὐτὸ κελοῦ καὶ τοῦ ἐναντίου αἰσχροῦ, ἐτέρωθεν δὲ ὁ ἐκ τῶν ἀφροδισίων ἀρτυμάτων κνησμὸς καὶ γαργαρισμὸς, ὁ προδιβάζων τὰς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας καὶ ὀρέξεις, καὶ οὕτω καταποντίζων πᾶν εὐγενὲς αἶσθημα. Καὶ ἴσως μὲν τολμηρὸν ἢ μᾶλλον θρασύ νὰ καταγνώμεν τῶν πολλῶν ἀμαθίαν, ἀλλ' ἀμβλυωπίαν τοῦλάχιστον ἄς μὴ αἰσχυρῶμεν νὰ ὁμολογήσωμεν· διότι ἄλλως πῶς θι νοηθῆ τὸ καθ' ἐκάστην ἡμέραν συμβαίνον, νὰ χαίρωμεν δηλαδὴ καὶ ἐναθροῦμεθα εἰς τ' ἄγεμα θεάματα τῶν ἀποφωλίων τῆς Εὐρώπης, ἀνεπαισθήτως εἰς πᾶν εἶδος ἠθικῆς δυσαρμονίας προαγόμενοι; Δὲν εἶναι αἰσχρὸν νὰ τρέχωμεν εἰς τὰ μελοδράματα τοῦ Ὁφφενπαχ καὶ Λεκόκ, καὶ τραγωδίας ἀσήμεων ποιητῶν, καὶ νὰ μὴ ὀνηθῶμεν ν' ἀκούωμεν τῆς μουσικῆς τοῦ Μότσαρτ καὶ Μαῦερβέρ καὶ Ῥοσσίνι καὶ ἄλλων οὐδέποτε, τῆς δὲ τοῦ Βελίνι καὶ Δομίνετι, καὶ Ὁβερ σπανιώτατα, τῶν δὲ κλασσικῶν τραγωδῶν ὡσαύτως, ἐκτὸς ὀλίγων ἀνεπιτηδείων μιμητῶν αὐτῶν; Ἀληθὲς δὲ πάλιν ὅτι καὶ οὗτοι ἔχουσι τὴν ἦθος· ἀλλὰ πόσοι εἶναι οἱ διαγιγνώσκοντες τὸ μελιτόεν ἐν τοῖς πολλοῖς ἄνθεσι καὶ δυσώδεσιν; Ἄλλ' ἀνάγκη ἀναπαύσεως κεχαρισμένης, καὶ τινος οἰουδήποτε παραγωγικοῦ ταύτης μᾶλλον ἢ μηδενός· τίς ὅμως χάρις ἐνθα ἐλλείπει τὸ ἦθος; δύνεται τις νὰ φαντασθῆ κεχαρισμένην τὴν ἀνάπαυσιν ἀνθρώπων κκῶς μὲν πεπαιδευομένων ἐν οἴκῳ, φύλως δὲ ἐν τῷ σχολείῳ, οὐδόλως δ' ὑπὸ τοῦ ἱερέως, καὶ ἥμιστα ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ, καθὼς εἰς ἄλλα τρεπόμενοι; Κινδυνεύει ἄρα εἰς τὸδε τὸ συμπέρασμα ν' ἀπολήξῃ τις, ἢ νὰ ἦναι παρεσκευασμένον οἶον δεῖ τὸ θέατρον, ἢ νὰ ἐλλείπη ὅλως.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαῖον θέατρον καὶ δεινῶν ὑποκριτῶν δεῖται, καὶ μεγάλης καὶ μεμελετημένης αὐστηρῶς παρασκευῆς, καὶ πρὸ πάντων, χρημάτων πολλῶν. Πρὸς τὴν τοιαύτην ἐντασιν προσκαλοῦμεν ν' ἀντιστῆ ἢ σύνεσις τῶν πολιτευομένων πρῶτον, δεῦτερον δ' ἡ ἐλευθεριότης τῶν πλουτουμένων, καὶ τρίτον πάντων τῶν πεπαιδευμένων ἢ πρὸς τὰ καλὰ αἰσθησις. Ἄν δ' οἱ μὲν πολιτευόμενοι πρὸ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Συγγωρῶ δὴ τό γε τοσοῦτον καὶ ἐγὼ τοῖς πολλοῖς, δεῖν τὴν μουσικὴν ἡδονὴν κρῖνεσθαι, μὴ μέντοι τῶν γε ἐπιτυχόντων, ἀλλὰ σχεδὸν ἐκείνην εἶναι μουσαν καλλίστην, ἥτις τοὺς βελτίστους καὶ ἱκανῶς πεπαιδευμένους τέρπει, μάλιστα δ' ἥτις ἕνα, τὸν ἀρετῆ τε καὶ παιδείας διαφέροντα». Πλάτ. Νόμ. Β'. 44. Ε.

Διὰ τῶν βραχέων τούτων δείκνυσιν ἡμῖν ὁ Πλάτων ποῖός τις πρέπει νὰ ἦναι ὁ κριτὴς τῶν μελοῦργημάτων καθόλου. Τοιοῦτον δὲ τινα τίθησι τὸν βέλτιστον καὶ ἱκανῶς πεπαιδευμένον, καὶ μάλιστα ἕνα τὸν ἀρετῆ τε καὶ παιδείας διαφέροντα. Ἄλλ' ἐπισχόν τις ἐνορᾷ φαινομένην τιν' ἀντίφασιν, ἢ μᾶλλον ἀδικαιολόγητον τὴν τοῦ κριτοῦ θέσιν· καθόσον δὲν ἀποδίδεται καὶ ὁ λόγος· διατὶ δηλαδὴ ὁ σπουδαῖος καὶ οὐχὶ ὁ τυχὼν νὰ ἦ κριτής, ἀφοῦ κριτήριον τοῦ τερπνοῦ καὶ ἀτερποῦς μέλους τίθεται ἡ ἡδονὴ πρῶτον. Τί λοιπόν; Εἰκὴ καὶ μάτην ὁ Πλάτων ἀπεφήνατο;

Τεθείσθω ὅτι παρέρχεται τις νῦν λέγων ὁ διατρίβων περὶ τι καὶ ἱκανὴν ἐμπειρίαν κεκτημένος, οὗτος καὶ κριτὴς ἀσφαλέστατος. Ὁ μουσικὸς μόνον εἶναι ἐπιτήδειος νὰ κρίνῃ τὸν μουσικόν, καθὰ καὶ ὁ ποιητὴς τὸν ποιητὴν, καὶ ζωγράφος ζωγράφον, καὶ ὁ τεχνίτης καθόλου τὸν ὁμοτέχον. Διότι πῶς θὰ διαγνῶ τὸ σύμμετρον καὶ ἔρρυθμον ἢ τὸ ἄρρυθμον καὶ ἀσύμμετρον ὁ μὴ διαπορήσας καὶ διερευνήσας ταῦτα; Καὶ ἔχει μὲν πῶς λόγον τὸ τοιοῦτον· τίς ὅμως ἀγνοεῖ ποῖαν ῥοπήν ἔχει τὸ ἔθος περὶ τὸ ἀκουστικὸν ὄργανον καὶ πάντα καθόλου τὰ αἰσθητήρια ὄργανα; Ἐρωτήσατε τὸν ποιμένα περὶ μελῶν καὶ μουσικῶν ὀργάνων, καὶ παρευθὺς θὰ ἴδῃτε ὑπεράνω μὲν παντὸς ὄργανου τεθειμένον τὸν αὐλόν, παντὸς δ' ἄσματος τὸ ἀρματωλικόν. Ὡσαύτως δ' ὁ κιθαρῶδης καὶ κλειδοκυμβαλιστής. Ὁ κοινὸς λαὸς ἐνθουσιᾷ πρὸς τὰ ὀθωμανικὰ ἄσματα, ὁ μοναχὸς καὶ τῆ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς προσομιλήσας τέρπεται μὲν ἐκ τῆς μονωδίας, ἀποστρέφεται δὲ καὶ βδελύσσεται τὴν πολυωδίαν καὶ τὰ ἀρμονικὰ τῶν εὐρωπαϊῶν μέλη, ὁ δ' εἰς ταῦτα ἐθισθεὶς πάλιν ναυτιᾷ ἀκούων ἄλλο τι παρὰ ταῦτα.

Ἡμεῖς ὅμως τὸν τεχνίτην ἢ ἐντριβῆ περὶ τὴν μουσικὴν τοῦλάχιστον ἀσφαλῆ κριτὴν ἐπηγάγομεν. Τίνα δὲ τοῦτον; ὁ μὲν ἀβρότῃτι χρώμενος πᾶν μελῶδημα τερπνὸν ἀποφαίνει, ὁ δὲ τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῶ εἶδει χαίρει, καὶ ἄλλος πάσχει τὸ πρὸς τοὺς ὁμο-

τῆς ἐκ τοῦ παλιτεῦσθαι δόξης οὐδὲν τίθενται, οἱ δὲ ἔχοντες οὐδὲν προαιροῦνται τῆς πολυτελοῦς διαίτης, οἱ δ' ἱκανῶς πεπαιδευμένοι φείονται τοῦ πόνου πρὸς τὴν ἐκ τῶν τοιαύτων ἀποτροπὴν, διατὶ νὰ χαλεπαίνωσι κατὰ τῆς δικαίως ἐπιρριπτομένης αὐτοῖς ἀνελευθερίας καὶ ὀλιγωρίας; Διατὶ νὰ ἐμφανῶσιν εὐαισθησίαν οἱ πρὸς τὰ ὄντως πολῦτιμ' ἀναίσθητοῦντες; Πᾶν ἀποδεδιξιμασμένον καὶ πεπαιδευμένον ἐν Εὐρώπῃ, κατερχόμενον, εὐρίσκει τὴν Ἑλλάδα ἄστυλον! ἡμεῖς οἱ ἀνεκτίμητον θησαυρὸν κεκτημένοι, ἀποδόντες αὐτὸν ὡς εὐτελῆ, ἀντωνοῦμεθα τὰ φαῦλα μηδεμίαν αἴρεσιν ποιούμενοι! Καὶ τοῦτο, διότι νομίζομεν ἄριστον πᾶν εὐρωπαϊκόν! Τὰ τῶν προγόνων ἡμῶν ἀναθάλλουσιν ἐν Εὐρώπῃ, ἡμεῖς δ' οὐδόλως ἀρδεύομεν τὰ ἀνὰ πᾶν βῆμα ὑπαντῶντα ἡμῖν τῶν χαρίτων ἐκφύματα! Ὡς τῆς νοθείας καὶ ἀβελτερίας ἡμῶν περὶ τὰ καλὰ!

Τίς παρερχόμενος ἀντιποιεῖται τῶν ἀριστείων τοῦ Σοφοκλέους; ἂν οὐδ' ὁ Σαίξπηρ αὐτός, ἦττον ὁ Κορνήλιος καὶ Λέσσγγ καὶ Ρακίνας καὶ Βολταῖρος, ἥμιστα δὲ ὁ Göthe καὶ ἄλλοι μιμητῶν μιμηταί. Ὅμως δ' ὁ Σοφοκλῆς παρεδόθη εἰς λήθην, καταφοφοῦσι δ' οἱ φαῦλοι μιμηταί αὐτοῦ, κατακλινοῦντες τὰ ὄντα ἡμῶν, μὴ εἰθισμένων νὰ περιλάβωμεν παναρμόνιον τι χρῆμα. Εἰθίσμεθα νὰ θαυμάζωμεν καὶ ἐκπληττόμεθα, ὁ δὲ θαυμασμὸς μαρτυρεῖ ἀδυναμίαν καὶ μάλιστα ὁ περὶ τὰ κοινὰ θαυμασμὸς· ὁ δὲ περὶ φαῦλα, τί ἄλλο ἢ ἀγροικίαν καὶ ἀμαθίαν; Ὁ παράλογος δ' οὗτος θαυμασμὸς, πρὸς δὲ καὶ ἡ σπάνις καὶ ἀβελτερία περὶ τὰ ὄντως σπουδαῖα, ἐκνίξεν ἡμᾶς ἀπὸ πολλοῦ καὶ παρώτρυνεν, ὅπως ἀποτολήσωμεν καὶ κρίνωμεν τὸ σπουδαιότατον τοῦ σπουδαιοτάτου δοκοῦντος τῶν γερμανῶν ποιητῶν ἔργον. Καὶ ἴσως μὲν που αὐστηροὶ ἔσμεν κριταί, ὅμως τὴν ὑπέρμετρον ἀνύψωσιν τοῦ κρινόμενου ἄς αἰτιῶνται οἱ ἐντυγχάνοντες ἡμῖν. Ἄς αἰτιῶνται τὴν νεανικὴν καὶ τερπνομένην τῶν πολλῶν φαντασίαν, τὴν κατερωμεμένην τῆς ὑγιούς καὶ μεμετρημένης. Ἄν δὲ τι ὑστερήσαμεν, ἄς συγχωρήσωσιν ἡμῖν τὴν τοιαύτην ἔξιν· διότι ὁ καιρὸς αἴτιος πρὸς τὸ θάττον τὴν τῶν καθ' ἕκαστον περαιοῦσιν ποιήσασθαι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Ἰανουαρίου 1882.

Ὁ συγγραφεὺς.

τέχνους «κεραμεὺς κεραμεὶ ἀεὶ κατέει.» Παράδειγμα δ' ἔστω ὁ σύγχρονος γερμανὸς Βάγνερ ὁ φορτικός καὶ εἰς τοὺς γερμανοὺς, ὅστις καὶ τὸν ψυχαγωγικώτερον αὐτοῦ Ῥοσσίνη εὐτελῶς καὶ ἀναξιοπρεπῶς ἐξυβρίζει, οἱ δὲ θιασῶται αὐτοῦ καὶ ὑπεράνω πάντων ἀπετέλμασαν αὐτὸν νὰ θέσωσιν. Ὁ γερμανός, ἢ τὸν Μότσαρτ ἢ τὸν Μπετόβεν, καὶ πρὸ πάντων τὸν Μπάχ (εἰς τὸ εἶδος τοῦ βεβαίως) θὰ προκρίνη, ὁ ἰταλὸς τὸν Μπελλίνη καὶ Ῥοσσίνη καὶ Δονιτζίετη, καὶ ὁ γάλλος τὸν Γουνὸ Ὁβέρ Λεκὸ καὶ ἄλλους. Ὅχι μόνον δὲ προκρίνουσιν, ἀλλ' εἰς τοσοῦτο θρασύτητος ἀφικνουσιν, ὥστε νὰ ψέγωσιν ἄνδρας δεδοκιμασμένους ἤδη καὶ εἰς πολλοὺς προσφιλεῖς. Ἀναμιμνήσκοντο κριτοῦ τινος γερμανοῦ, ὅστις ἐπερχόμενος σφοδρὸς κατὰ τῆς μουσικῆς τοῦ Βέρδη ἀποκαλεῖ αὐτὴν μουσικὴν τῶν τριόδων!! Πρὸς Θεοῦ! διότι ἴσως εἶναι εὐαντίληπτος καὶ προσιτὴ εἰς πάντα. Διὰ τὸν αὐτὸν ὁμῶς λόγον διατὶ νὰ μὴ ἐξαίρηται ὁ γερμανὸς ζωγράφος Κάουλβιχ τοῦ ἰταλοῦ Ραφαήλ, ἀφοῦ καὶ τὰ ἔργα τοῦ πολυπλοκώτερον καὶ ἤττον εὐδύνοπτα τῶν τοῦ Ραφαήλ εἰσιν; ἢ μὴ ἀληθεύει ἅμα ὅτι ὁ πολλὰ καὶ σκοτεινῶς γράφων εἶναι καὶ σπουδαιότερος τοῦ ὀλίγα καὶ σαφῶς ἐκτιθέντος;

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν τεχνίτην καὶ μᾶλλον ἐντριβῆ, περὶ δὲ τοῦ ἤττον ἐντριβοῦς οὐδεὶς λόγος· διότι οἱ πλείστοι καυχῶνται ὅτι εἶναι τοιοῦτοι, προαιρούμενοι τινὲς μὲν τὴν γαλλικὴν, ἄλλοι τὴν Ἰταλικὴν, καὶ ἄλλοι τὴν γερμανικὴν μουσικὴν, καὶ μὴ εἰδότες ὅτι ὅχι μόνον μέλη μουσικὰ πάμπολλα ὁμοιάζουσι πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ συστήματα μουσικοδιδασκάλων, ὡς τὸ τοῦ Μότσαρτ πρὸς τὸ τοῦ Μπελλίνη, καὶ τὸ τοῦ Μαυερμπέρ πρὸς τὸ τοῦ Δονιτζίετη. Τοὺς δὲ πρὸς τὰ ὀθωμανικὰ μέλη ἐνθουσιῶντας ἐδῶμεν· διότι ταῦτα μᾶλλον πρὸς τὰ ἱμερόεντα ἔργα τρέπνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἐκφραστικὰ ἐρωτικῶς ἄλγους καὶ μανίας μᾶλλον εἶναι.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν εὐλόγως ἢ μάτην ἔθηκεν ὁ Πλάτων τὸν ἀρετῆ καὶ παιδείας διαφέροντα κριτὴν; εὐλόγως φαίνεται. Ἄλλ' ἀναπηδήσας τις αἰφνης λέγει πρὸς τί ὁ πολὺς οὗτος θόρυβος; Ἡ μουσικὴ προῶρισται πρὸς τὸ ποῖαν τινα ποιῆσιν τὴν ψυχὴν, πρὸς τὸ παρέλκειν τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ φροντίδων καὶ σκέψεων συνταρακτικῶν τῆς ψυχῆς, καὶ διασκεδάζειν πᾶσαν δυσθυμίαν, καὶ ῥαστώνην παρασκευάζειν. Ἄν δὲ τοῦτο κατορθῆ ἢ μουσικῆ, ματαίᾳ πᾶτα περαιτέρω ἔρις· ἀδιάφορον δὲ ὁποῖον καὶ ποίου ποιητοῦ τὸ μουσικὸν μέλος. Καὶ ἔχει μὲν λόγον τὸ τοιοῦτον, πολὺ ὁμῶς διαφόρως

ἐσκεπτετο ὁ Πλάτων. Ὁ Πλάτων ἀπέβλεπε πρὸς τὸ ἦθος τῶν πολιτῶν καὶ τὴν ἁρμονίαν τῆς πολιτείας, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς νόμους σπουδάζει νὰ ἐπιζώσῃ πᾶσαν τυχὸν ἀναφυομένην δυσαρμονίαν. Δὲν ἐθεώρει τὴν παραχρῆμα ἐξεγειρομένην πρόσκαιρον διάθεσιν, ἀλλὰ συνορῶν ὅτι μέλη μὲν τινα κατακλιθεῖσι τοὺς ἀκροατὰς καὶ ἡμέρων καὶ πόθων αἰσχυρῶν πρόξενα γίγνονται, οἷα τὰ πάλαι Λυδικὰ καὶ τὰ νῦν τῶν ὠδικῶν καφενοῦσι (caffés chantants), καὶ πολλὰ τῶν κιθαρωδῶν, καθόσον μάλιστα ἀναμιμνήσκονται τὶς τερπνῶν συνομιλιῶν καὶ ῥωμαντικῶν περιπετειῶν, καὶ οὕτω κρατύνεται ἢ πρὸς τ' ἀφροδίσιαν ὁρμή, καὶ ἐπιλανθάνεται τῶν καθηκόντων αὐτοῦ καὶ ὁ προβοδῆκῶς τὴν ἡλικίαν, ἄλλα εὐόλισθον τὸν ἄνθρωπον πρὸς μελαγχολίας καὶ δυσθυμίας καθιστῶσι, καὶ παριστῶσιν αὐτὸν πρὸς ἀκρῶσιαν ἐπιρροπῆ, οἷα πολλὰ ὀθωμανικὰ καὶ μονωδία τινὲς ἡμέτεραι τῶν παραζηλούντων τὰ Εὐρωπαϊα, διὰ τὸν διπλοῦν τοῦτον λόγον, λέγομεν, τὸν ἀρετῆ καὶ παιδείας διαφέροντα κριτὴν τίησιν. Τοῦτον δ' ἰδίως· διότι ὁ τοιοῦτος ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἐμπερίᾳ ἐψυχολόγησεν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων διαθέσεων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, καὶ ἐνίδρυσεν τὴν ἀρχὴν, ὅτι πρὸς τὴν εὐνομομένην πολιτείαν ἢ ἡδονὴν δέον τὰ ἢ μεμετρημένην, τὸ δὲ τέλος αὐτῆς ἀγαθόν. Καὶ ὅτι μὲν πᾶν μέλος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἡδύνη (ἐκτὸς τῶν ἥμιστα ἀνεπτυγμένων λαῶν), οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ, ὅτι ὁμῶς καὶ πολλὰ κακῶν πρόξενα γίγνονται, πᾶς συνετὸς καὶ φρόνιμος ὁμολογεῖ. Τοῦτο δὲ μᾶλλον κατάδηλον γίγνεται ἐκ τῶν ποιημάτων. Τί δὲν ἐποίησε καλῶς ὁ Ὅμηρος; ὁμῶς δὲ πολλὰ κακὰ τῆς Ὀδυσσεΐας διὰ τοῦς μὴ ὠρίμους, κατὰ καὶ τινα τῆς Ἰλιάδος, καὶ μάλιστα καὶ αὐτῆς τῆς θείας Γραφῆς. Γελοῖον δὲ θὰ ἦτο νὰ λέγη τις ὅτι στέργει τὰ λεγόμενα μπαλλέτα, ὅπως ἀποθαυμάσῃ τὴν εὐρρυθμίαν καὶ εὐκαμψίαν τῶν κεχαρισμένως ὀρχουμένων νεανίδων, ἔστω καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας.

Ὁ ἀρετῆ ἅρα καὶ παιδείας διαφέρων ἐγκαθίδρυται κριτῆς· διότι οὔτε ὡς ἐρωτομανῆς καὶ ἐκτεθηλυμμένος θὰ κρίνη, οὔτε ὡς ὁ θρησκομανῆς καὶ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν εὐσεβῆς (καθ' ὅσον ὁ μὲν υπερβέλεται καὶ ὑπεραισθησίαν πάσχει μόνον κατὰ τὰ ἐρωτικά, τὰ δὲ σεμνοπρεπῆ ἀπεχθάνεται, ὁ δὲ ἐνθουσιᾷ μὲν πρὸς σεμνά, ἀποτροπιάζεται δὲ τὰ λίαν κεχαρισμένα), οὔτε ὡς ὁ προκατειλημμένος καὶ χαριζόμενος εἰς τὸν γερμανὸν ἢ ἰταλὸν ἢ γάλλον ἢ τοῦρκον, ἀλλ' ὡς ἐγκαταστήσας παναρμόνιον τὸν ψυχικὸν ἑαυτοῦ

βίον, καὶ πᾶν αὐτοῦ καλλαισθητικὸν συναίσθημα ὑπὸ τοῦ ἡγεμονεύοντος λόγου ῥυθμιζόμενον ἐνδεκνύμενος.

Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα τέχνη προῶρισται ὅπως διακαθαίρη ὀπωσοῦν τὰς ψυχικὰς διαθέσεις, καὶ ἐμφυτεύη κατὰ μικρὸν τὸν πρὸς τὰ καλὰ καγαθὰ ἔρωτα, καὶ οὕτω κεχαρισμένον τὸν βίον νὰ καταστήσῃ, τὸ ὁποῖον τρανώτατον τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας σημεῖον εὐλόγως θεωρεῖται, ἐπειδὴ δ' ἅμα τὸ σπουδαιότατον σπουδαίου δοκοῦντος ποιητοῦ ἔργον προστιθέμεθα νὰ κρίνωμεν, διὰ ταῦτα ἐζητήσαμεν κριτὴν, ὃν καθηγεμόνα τοῦ ἔργου καταστήσαντες, καὶ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ ἐπόμενοι, ἀτραπῶς χωρῶμεν πρὸς τὴν τοιαύτην ζήτησιν. Τοιοῦτον δ' εὐρόμεν καὶ ἡρετισάμεθα τὸν Ἀριστοτέλην, διαφέροντα οὐ μόνον ἀρετῆ καὶ παιδείας, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν τοῦ καλοῦ αἴσθησιν (gusto). Ὅτι δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἠυστόχησεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἀρκούντως δείκνυσιν ὁ κριτικώτατος τῶν Γερμανῶν Λέσσιγκ¹, καὶ ποιητῆς ἅμα, καὶ ὁ τραγωδοποιὸς Σίλλερ², ἔτι δὲ ὁ Ἰμπερβιγ³ ὁ φιλόσοφος, καὶ ὁ σύγχρονος Μπάουμγκαρτ καὶ ἄλλοι πολλοί, ἐκτὸς Γάλλων τινῶν, ὧν κωφὰ τὰ βέλη ἀπεδείχθησαν³.

Τοῦτον λοιπὸν κριτὴν καταστήσαντες οὐδὲν ἄλλο σκοποῦμεν, ἢ ὡς οἷον τε ἀκριβῶς κατὰ τοὺς κανόνας αὐτοῦ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν πολυθρύλητον τραγωδίαν τοῦ Γκοέτε, τὸν Φάουστ. Καὶ ἴσως μὲν τολμηρὸν λίαν φανῆ τὸ ἔργον, ἅτε τοῦ τε ποιητοῦ τῶν δοκίμων ὄντος, καὶ οὐ μόνον παρὰ τοῖς οἰκείοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλογενέσι μεγάλην δόξαν καρπούμενου. Οὐχ ἤττον ὁμῶς πιστεύομεν ὅτι οἱ ἐντυγχάνοντες ἡμῖν οὔτε τὴν σμικρότητα ἡμῶν, οὔτε τὸ μεγαλεῖον τοῦ ποιητοῦ θὰ μεταχειρισθῶσιν ὡς μέτρον, ἀλλὰ τοὺς κοινούς καὶ ἀμεταβλήτους πρὸς τὰ καλὰ νόμους· διότι παράδοξον ἀληθῶς νὰ θαυμάζῃ τις κολοσσόν τινα χωρὶς νὰ φαντάζηται τὴν συμμετρίαν αὐτοῦ, καθ' ἣν πᾶς ποιητῆς κρίνεται. Τὸ κολοσσαῖον τῆς Ῥώμης καὶ αἱ πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου ὑπερμεγέθη τινὰ ἰδρύματα εἰσιν, ἀλλ' ἀμαυροῦνται πάντα πρὸ τοῦ μικροῦ ἐκείνου ἔργου τοῦ Ἰκτινίου, τοῦ Παρθενῶνος· ὁ Δαβ. δ τοῦ Μιχαὴλ

¹) Ἐν τῇ Hamburgische Dramaturgie.

²) Βιογρ. Σίλλερ ὑπὸ Körner σ. X. ἐκδ. Στοουτγάρδης τῇ 1867.

³) Aristot. Lessing κ. Göthe, σ. 73 (Und wer Sieht incht.... «Τοσοῦτον εἰσέδουσε, λέγει, εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος, ὅσον οὐδεὶς τῶν νέων αἰσθητικῶν.»

Ἀγγέλου μέγας ἀνδριάς, πολλῶν ὁμῶς μικρῶν ὑπολείπεται.

Καὶ κατὰ πᾶσαν μὲν ἄλλην τέχνην ζητεῖται ἁρμονία τις μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, μάλιστα δ' ἐν τῇ ποιήσει, ἥτις πάσης ἄλλης εὐχερέστερον τοῦτο κατορθοῖ τῇ λέξει προσχρωμένη. Καὶ ἀγαθὸς μὲν ἴσως ποιητῆς πᾶς ὁ μιμούμενος οἷα εἰσὶ τὰ πράγματα, βελτίων ὁμῶς ὁ καλὰ καὶ σπουδαῖα ἐκλέγων, βελτίστος δὲ ὁ ὑπεριπτάμενος καὶ οἶους δεῖ εἶναι μάλιστα τοὺς ἀνθρώπους ἀναζωγραφῶν, ὅτε συνηρμοσμένη ἢ χάρις μετὰ τοῦ σεμνοπρεποῦς, κάλλιστον καὶ θυμηδέστατον τὸ ἔργον ἀποφαίνουσιν. Καὶ πᾶσα μὲν ποίησις ἡδεῖα καὶ ψυχοφελής, ἀριστα δ' ὁμῶς τὸ ἑαυτῆς ἐπιτελεῖ ἔργον ἢ τραγωδία, καθ' ὅσον τῶν σπουδαίων μιμητικὴ εἶναι μόνον ἐκτὸς τῆς ἐπεισοδιώδους καὶ μοχθηρᾶς, ἥτις κόρον καὶ ἀηδίαν προξενεῖ.

Νῦν δ' ὅπως μὴ μακρογοῶμεν, μήτε πάθωμεν ὅπερ οἱ μακρὰ προοιμιαζόμενοι δι' ἐνδειαν τοῦ προτιθεμένου αὐτοῖς τέλους, μάλιστα δ' ὅταν λέγωσι πρὸς ἄνδρας ἀψικόρους καὶ ταχεῖς (ὅπερ ἄλλως ἀρετῆ τις δοκεῖ ἢ τοιάδε ἔξις, ἀλλὰ καὶ αὐστηρᾶς ἀγωγῆς δεῖται), χωρῶμεν εἰς τὴν προκειμένην ζήτησιν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ περὶ τραγωδίας ὀρισμοῦ ὀρμώμενοι

—§ α'. Ὁ ὀρισμὸς τῆς τραγωδίας.—

«Ἔστιν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἐκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιοῦτων παθημάτων κάθαρσιν.»

Οὗτος ὁ πολυθρύλητος ὀρισμὸς περὶ ὃν ὁ τόσος πάταγος καὶ ἔριδες τῶν Εὐρωπαϊῶν τῶν πρὸς τὰ καλὰ περιγλιχομένων. Τολμῶμεν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι τοσοῦτον ὄχλον καὶ τερθρεῖαν λόγων ἐπήγαγόν τινες, ὥστε πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ πράγματος δέον ν' ἀνατρέξῃ τις εἰς αὐτὸν τὸν ὀρίζοντα. Ἐπαληθεύει δ' ὄντως ἢ ῥῆσις ἐκείνη τοῦ Λέσσιγκ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης μόνον διὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐρμηνεύεται. Διὸ καὶ πρῶτος ἠυστόχησε τὴν οὐσίαν τῆς τραγωδίας διερευνῶν. Ἄς ἐπιτραπῆ δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς ὅπως συντομώτατα τὸν λόγον τοῦ ὀρισμοῦ τούτου διερμηνεύσωμεν.

Καὶ πρῶτον μὲ ἢ τραγωδία ὡς μίμησις πράξεως σπουδαίας. Τοῦτο εἶναι τὸ καθ' αὐτὸ καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος, τοῦτο εἶναι ὁ τέλειος ὀπτός ἀμνός, τὰ δὲ λοιπά, τὰ συνοδεύοντα καρυκεύματα, καὶ

τῆς ὀρέξεως ἐξεργητικά. Ἐσχάτον δὲ πάντων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σπουδαίας πράξεως, ἡ κάθαρσις τῶν τραγικῶν παθημάτων, καὶ ἀπολύμανσις τῶν τῶν ἀκροατῶν διαθέσεων δι' ἐλέου καὶ φόβου. Τοῦτο δὲ τὸ προ-εθειμένον τέλος τοῦ ἀγαθοῦ τραγωδοποιοῦ, καὶ οὐχὶ ἡ παρερχομένη καὶ ἐξαφανιζομένη ἠδονή, ἀλλ' ἡ τελεία καὶ διαρκής, ἡ καθαρῶς διανοητική.

Ἄλλ' αἴφνης ἀντιτείνων τις λέγει ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ποιεῖται λόγον μόνον περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς τραγωδίας, οὐδαμῶς δὲ περὶ τῆς ἐνεργείας, καὶ μάλιστα τῆς πόρῳ ὑστερον ἐπὶ τὸν θεατὴν ἐπιδρώσης. Ἡ κάθαρσις δὲν εἶναι κάθαρσις τῶν ἀκροατῶν ἐκ τῶν ἐμφωλευόντων ἐν αὐτοῖς παθῶν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξιλιαστική περιτόρνουσις τοῦ τέλους τῆς τραγωδίας, ἐξιλιαστικὴ τις, ἀν' ἡ δὲ τῆς τραγωδίας τελειότης ποιητικὸν ἔργον.¹ Ἄλλ' ἐπελάθετο φαίνεται, ὁ γεννάδας τούτου, ὅπερ αὐτὸς ἐχόμενα μολογεῖ συμφώνως πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι ἡ λύσις βελτίων ἢ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν, ἢ ἡ ἐκ δυστυχίας εἰς εὐτυχίαν μεταβάλλουσα.² Τὴν τηλικαύτην ἀντίφασιν ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν νοοῦμεν. Τίς δ' ὁ τόσον οἰκτρῶς ἀντιφάσκων; ὁ Goethe. ὁ μέγιστος τῶν γερμανῶν ποιητῶν νομιζόμενος! καὶ ὡς εἰς πᾶν εἶδος ποιήσεως εὐδοκιμήσας φημιζόμενος! Ἄλλ' ὑπομείνατε μικρὸν, ὅπως ἀκούσητε αὐτὸν παραδοξολογώτερον. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι ἡ μουσικὴ συμβάλλεται εἰς τὴν τοῦ ἥθους μόρφωσιν, καθὰ καὶ οἱ ἀγαθοὶ ζωγράφοι. Ἀνάλογον δὲ πρέπει νὰ συμβαίη καὶ εἰς τὴν ποίησιν. Ἄλλ' ὁ μέγας Goethe λέγει ὅτι, οὐδόλωσ ἡ μουσικὴ ἐπηρεάζει τὸ ἦθος καθὰ καὶ πᾶσα τέχνη πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου φέρει, τὸ συμβαῖνον εἰς τοὺς νέους μετὰ σεμνόντινα Πολωνικὸν χορὸν, κατὰ τὴν ἀντήχησιν τοῦ ὁποίου πάντες αἱ νέοι βακχεύουσι καὶ ὡς μαινόμενοι παρίστανται.³ Ἰδοὺ σπουδαία σπουδαίου ἀνδρὸς κρίσις! Ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς χορευτικοῦ μέλους ἐκμαίνονται οἱ νέοι, συμπεραίνεται ὅτι οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ἥθους ἔχει ἡ μουσικὴ! Ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν ν' ἀντιτάξωμεν ἢ τὸδε. Ν' ἀναλογισθῆ ἕκαστος καὶ ἐλαχίστην τοῦ καλοῦ αἴσθησιν ἔχων ἂν ποτε συνησθάνη κατασιγᾶσαντα τὰ συνταρακτικὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πάθη ἐκ μουσικοῦ τινος μέλους, καὶ ἑαυτὸν ἐλεύθερον ὅπως τραπῆ πρὸς ἀρχὰς τινὰς ἀρμονικοῦ καὶ μεμετρημένου βίου, καὶ πεπεισμεθα ὅτι κράτιστα θ' ἀντιπαρταχθῆ πρὸς τὸν ἡμέτερον Goethe.

¹) Goethe Tom. 31. σελ. 6.

²) Ἄρ. Ποιητ. γ'. 1453 α. 7 κ. ε.

³) Αὐτόθ. σελ. 7.

Ἄλλ' ἔστω ὅτι ἡ μουσικὴ δὲν κατορθοῖ τὸ ἑαυτῆς ἔργον· διότι ἄδηλά τινα καὶ σκοτεινὰ συναισθημάτα παρασκευάζει· καὶ τοῦτο, διότι δυσδιάγνωστα τὰ μέλη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρέρχονται, καὶ ἀμαυρὰν τὴν εἰκόνα τῆς ἐνεργείας τῶν ἐναπολείπουσιν. Ἄλλὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐπίχαρι, τὸ ἐκ τῶν ἀνδριάντων καὶ μάλιστα τῶν εἰκόνων, οὐδὲν συμβάλλεται εἰς τὴν τοῦ ἥθους μόρφωσιν; Ἰδοὺ ψυχλόγος πρωτότυπος! μάθετε οἱ παιδαγωγοὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ζῶον μιμητικόν, καὶ τίθεσθε πρὸ τῶν μαθητῶν καὶ τῶν ῥυπαρογράφων τὰ ἔργα· παύσαθε τῶν μόχθων καὶ κλλιτέχναι καὶ κηπουροὶ καὶ πάντες οἱ περὶ τὰ καλὰ καὶ γλαφυρὰ καὶ σεμνοπρεπῆ σπουδάζοντες. Ἡ δὲ ποίησις καὶ μάλιστα ἡ τραγωδία; ἡ τραγωδία καὶ αἱ τραγικαὶ μυθογραφαί, λέγει ὁ Goethe, οὐδόλωσ καταπραῖνουνσι τὸ πνεῦμα, ταραχὴν δ' ἐμποιοῦσι, καὶ ἄδηλον καὶ ἀόριστον κατὰστασιν ἐπάγουσιν. Μετὰ δὲ τὴν κατὰστασιν ταύτην πῶς ἔχει ὁ νοῦς; ἀντιλαμβάνεται τῆς καταστάσεώς του ταύτης καὶ τῶν ἐπικρατούντων συναισθημάτων; κρίνει καὶ ἀνακρίνει ταῦτα καὶ ἀνέρχεται εἰς καθόλου τινὰ ἠθικὰ ἀξιώματα, ἢ δυσανασχετῆ, διότι τὰ ἐκ τῶν διαφόρων πράξεων τῶν δρώντων προσώπων ἠθικὰ συμπεράσματα καταστρέφουσι τὴν κεχαραγμένην πορείαν τοῦ βίου του καὶ σκάνδαλα παρεμβάλλουσιν; φαῦλον καὶ πονηρὸν ἀληθῶς τὸν θεατὴν ζωγραφοῦμεν. Τί δέ; ὁ θεατῆς οὐδὲ τὸ παράπαν βελτίων ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, λέγει ὁ Goethe, ἀν' δὲ λίαν προσεκτικὸς ἦν, θὰ ἐθαύμαζεν ἑαυτὸν διότι ἐπίσης κοῦφος καὶ ἰδιότροπος, ἐπίσης παράφορος καὶ ἀσθενής, ἐπίσης φιλερωσ καὶ ὀσσερωσ ὅπως ἐξῆλθεν ἐπαρῆλθερ εἰς τὸν οἶκόν του.

Τί νὰ εἴπωμεν πρὸς ταῦτα; Ἐβλυάρησαν οἱ ὑπεριτιμήσαντες τοῦ Αἰσχύλου καὶ Εὐρυπίδου τὸν Σοφοκλῆ, ὡς εἰσενεγκόντα «σχῆμα τὸ σεμνότατον;» ἀλόγως μεταχειρίζονται τοὺς ἠθικοὺς χαρακτῆρας οἱ ἀρχαῖοι ἀγαθοὶ ποιηταί, καθάπερ καὶ οἱ νεώτεροι; Εἰκὴ καὶ μάτην ἐσπάρησαν τὰ ἐν ταῖς τραγωδίαις ἠθικὰ παραγγέλματα; Δικτὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἔλεος καὶ φόβος ἐκ τῆς ποιήσεως ἀπαιτεῖ;¹

Δυστυχῶς εἶχεν ἀποθάνει ὁ Λέσσιγκ ὅταν ἔγραφε ταῦτα. Διὰ τὴν δὲ τέλος αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων ὅτι ἄνευ χαρακτῆρος οὐδὲν καλόν;² Ἡ φιλοσοφία, λέγει, καὶ ἡ θρησκεία βελτιοῦσι τὸν ἄνθρωπον.³ Πρὸς

¹) Τόμ. 34 σελ. 167

²) " " σ. 186

³) " 31 σ. 7

τί ὅμως οἱ ῥήτορες; Ἄν δὲ κατὰ τὸν ὀμόφυλον Schleiermacher ἡ θρησκεία ἐδράζεται ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος; τί λέγουσιν οἱ θεολόγοι; ἐπέδρασε μᾶλλον ἡ χορεία τῶν φιλοσόφων ἢ τὸ ἀμέσως ἐπὶ τοῦ θυμοειδοῦς ἐπενεργεῖν Εὐαγγέλιον; Πρὸς ταῦτα ἂς ἀποκριθῆ καὶ ὁ Σατωβριάνος καὶ ὁ Πασχάλης. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον δὲν θαυμάζομεν διὰ τὴν παραδοξολογίαν τοῦ ἀνδρὸς, καθόσον καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματός του ἐπιγραφομένου «ἐκ τοῦ βίου μου» (aus meinem Leben) πολλὰς ἀντιφάσεις νῦν ταχίστα μὲν ν' ἀνεύρωμεν. Ὁ δὲ φιλόμουσος ἀναγνώστης πεποίθαμεν ὅτι ἐναργέστατα θὰ ἐνίδη τὸ παράδοξον τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Φάουστ.

Νῦν δ' ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν πρότερον λόγον. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἀπαιτεῖ ἵνα πᾶς ὀρισμὸς περιέχη τὸν λόγον τῆς οὐσίας· διὸ καὶ οὐσίας γνωρισμὸν δορίζει αὐτόν. Ἰδίως δ' εἰς τὰ τῆς τέχνης προϊόντα δογματίζει ὅτι ὀρισμὸς πρέπει νὰ ἐκφράζη τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος πρὸς ὃ ἐτεχνουργήθη πᾶν τεχνητόν. Οὕτω κατὰ τὸν ὀρισμὸν οἰκίας τινὸς δὲν ζητοῦνται τὰ ξύλα καὶ λίθοι καὶ πλίνθοι, ἢ πῶς ταῦτα διατεθειμένα τυγχάνουσι, ἀλλὰ τὸ πρότερον τούτων. Πρὸ τῆς διαθέσεως δὲ τούτων καὶ συναρμογῆς εἰς ἓν τι ὄλον τί ἦν; ὕλη ἀκατέργαστος καὶ τι τρόπον τινὰ οὐκ ὄν. Τί δ' ἦν; τὸ τοῦ οἴκου εἶδος ἐν τῇ τοῦ τεχνίτου διανοίᾳ, ἢ μᾶλλον ἡ ἀνάγκη τοῦ τοιοῦτου ἔργου. Πρὸς τί δέ; πρὸς φυλακὴν σωμάτων καὶ χρημάτων. Ἐκ τῆς ἀνάγκης ἄρα τῆς χρήσεως παρεσκευάσθη ὁ οἶκος· διὸ καὶ ὡς «ἀγγεῖον φυλακτικὸν χρημάτων καὶ σωμάτων» ὀρίζεται. Καὶ ὄντως! τίς δύναται νὰ ὀρίσῃ τὸ χαρτοφυλάκιον ἂν δὲν γινώσκῃ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ; Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ἂν ζητήσωμεν τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς τραγωδίας, ποῦ θὰ εὐρωμεν αὐτὸν ἐκτὸς τῆς δι' ἐλέου καὶ φόβου τῶν παθημάτων καθάρσεως; Ἀποθραυσνόμενός τις ὅμως ἴσως εἴπη. Τέλος πάσης ποιήσεως εἶναι ἡ ἠδονή καὶ τῆς τραγωδίας ἄρα. Ταῦτο λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Διὰφορὰ δὲ μόνη εἶναι ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπαιτεῖ τὴν οἰκίαν ἠδονὴν. Τίς δ' αὖτη; ἢ ἐκ τῆς περιτορνεύσεως τῶν στίχων καὶ τῆς ἐκζητήσεως τῆς λέξεως ἀδιαφόρως τοῦ νοῦ τῶν λεγομένων, κτηνώδης δηλαδὴ καὶ σωματικῆ, ἢ διανοητικῆ ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρμονίας ἀποπνεύουσα, καὶ δι' ὄλου τοῦ δράματος διήκουσα; Ἀδιάφορον, λέγουσιν ἱκανὸν νὰ περαίνωνται αἱ καθ' ἕκαστον πράξεις δι' ἐλέου καὶ φόβου. Πρὸ τούτου ὅμως εἶδει νὰ δεῖξωσιν ὁποῖον τινὰ νοοῦσι τὸν φόβον καὶ τὸν ἔλεον. Διότι καὶ ὁ φαῦλος ἔλεει καὶ φοβεῖται, καὶ ὁ ἀνάληγτος

καὶ ὁ ὑπεραισθησίαν πάσχων (ὁ λίαν εὐαίσθητος λεγόμενος σήμερον.) Οἱ ἐνστάμενοι οὐδὲν ἕτερον μαρτυροῦσιν ἢ ἄγνοιαν τῶν ἀριστοτελείων ἀρχῶν, καὶ ψευδῆ περὶ τὸ καλὸν αἴσθησιν.

Ὁ ἔλεος καὶ ὁ φόβος ἀναφέρεται πρῶτον μὲν εἰς αὐτὰ τὰ πάσχοντα πρόσωπα, ἐμμέσως δὲ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀκροατάς· καθόσον φοβεῖται πᾶς τις οὐχὶ μὴ συμβῆ τι εἰς τὸ δρῶν πρόσωπον, ὅπερ βεβαίως γελοῖον θὰ ἦτο, ἀλλὰ μὴ εἰς ἑαυτὸν ἢ τινα τῶν ἑαυτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων, ἔλεει δέ, καθ' ὅσον διαβλέπει φθορὰν τινὰ καὶ ἀταξίαν ἐπισυμβαίνουσαν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, καὶ οὕτως ὡς δι' ἐμπειρίας κεντηταὶ κατὰ μικρὸν τὴν ἔξιν καὶ ῥοπήν πρὸς συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν ἀναξιοπαθούντων, καὶ ἐνιδρύει ἐν ἑαυτῷ καὶ ἔμπεδον καθίστασι τὴν συγκρατοῦσαν τὸ ἀνθρώπινον γένος φιλίαν, καὶ ἀναβάλλουσαν τὴν πρὸς τὴν δικαιοσύνην ὀρμὴν παρίστησιν, ἰδίως ὅταν βλάβῃ τὸν δι' ἀμαρτίαν τινὰ κολαζόμενον, ἀμαρτίαν δ' ἀπωτέραν ἢ ἀφανῆ, ὡς τὸν Οἰδίποδα τύραννον ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ τῶς διατελοῦντα, ἢ καὶ διὰ ἀγαθὸν τι ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν περιπίπτοντα, ὡς τὴν Ἀντιγόνην. Διότι ὅσῳ μᾶλλον τις φοβεῖται μὴ τι δυστύχημα συμβῆ ἀναξίως, τοσοῦτω σφοδρότερος καὶ ὁ πρὸς τὴν δικαιοσύνην πόθος καθίσταται. Ἄν λοιπὸν διὰ τῶν τραγωδομένων πράξεων καλλιέργουνται τὰ αἰσθητάτα τῆς φιλίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἢ οὐδέν, ἢ ἐλάχιστον μόριον ἀπολείπεται πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν δ' ἡ φιλία εἶναι ἀρμονία τις διὰ παντός διαχωροῦσα, καὶ συνεκτικὴ τῆς ἀνθρωπότητος δύναμις, ἢ δὲ δικαιοσύνη συντηρητικὴ καὶ ἐπανορθωτικὴ αὐτῆς, ἀμφοτέρω δὲ παραδειγματίζονται ἐν τῇ τραγωδίᾳ ἐναργέστατα, ὡς παρὰ πάντων ὀμολογεῖται, τότε κατ' ἀνάγκην δεόν νὰ ἦ μίμησις πράξεως σπουδαίας. Μόνον ἢ λέξις «σπουδαίας» νομιζόμεν ὅτι εἶναι ἱκανὴ νὰ δεῖξῃ ὅτι καὶ ἡ τελικὴ τῆς τραγωδίας ἐνεργεία σπουδαία νὰ ἦναι ἔπρεπε. Οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ διερμηνεύσωσι τὸν Ἀριστοτέλην ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐπίστανται τὴν δύναμιν τῶν λέξεων. Δὲν ἔθηκεν ὁ Ἀριστοτέλης τὴν λέξιν διὰ τὴν πράξιν μόνον καὶ τὴν ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἠδονὴν, ἀλλὰ διότι τὸ σπουδαῖον σπουδαίου ποιητικὸν εἶναι, καὶ τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου συνεφεκτικόν, καὶ τέλος τι καὶ δὴ τὸ βέλτιστον προτίθεται. Θὰ ἦτο δὲ μωρὸς τῷ ὄντι νὰ ποιῆται τοσοῦτον λόγον ὁ γλισχρότατος πάντων περὶ τοὺς λόγους, περὶ πράγματος οὐδέν, ἵνα μὴ εἴπωμεν αἰσχροὺς, τέλος ἔχοντος. Δὲν κατεπρόννησεν οὐδὲ κατέκρινεν ὡς ὁ αὐστηρὸς Πλάτων τὴν τραγωδίαν ἐξ ἀγα-

νακτήσεως, διότι ἔτυχον φαῦλοι τινὲς τραγωδοποιοὶ μέγα συντείνοντες εἰς τὴν τῶν νέων ἰδίᾳ διαφθοράν, ἀλλ' ἐκ τῶν βαθυτάτων ψυχολογικῶν αὐτοῦ γνώσεων, καὶ τῆς μεγάλης περὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ἐμπεισίας, καὶ τῆς μελέτης πολλῶν καὶ ποικίλων τραγωδιῶν, καὶ τῆς ἀγωνίστου αὐτοῦ κριτικῆς δυνάμεως, διέγνω τὴν καθαρτικὴν τῆς τραγωδίας ἐνέργειαν, κατεσκεύασεν ὁ ἀριστοτέλης περὶ πᾶν ἀμίμητος δὲ περὶ τοῦ ὀρίσμου τὸν οὐράνιον καὶ ἀναλλοίωτον ἐκείνον τῆς τραγωδίας ὀρίσμον, καὶ τοὺς κανόνας πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς.

(Ἀκολουθεῖ)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Ὁ κ. Γεώργιος Δροσίνης διὰ δύο του συλλογῶν ποιητικῶν, λίαν φιλοκάλως ἐκτυπωθεῖσῶν, κατῴρθωσε νὰ ἐπικληθῆ ποιητὴς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπὸ δεκαετίας ἐπικρατούσης οἰκτρᾶς καταπτώσεως παρ' ἡμῖν τῆς ποιήσεως καὶ μετὰ δύο ἐτέρων ὀμιλήκων τῶν κ. κ. Κ. Παλαμᾶ καὶ Ν. Καμπᾶ τρίτος αὐτὸς νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν ὅλην φιλολογικὴν κίνησιν τοῦ εἴδους τούτου τῆς φιλολογίας. Ἄλλ' οἱ μὲν δύο συνάδελφοι αὐτοῦ, φειδωλότεροι φαινόμενοι περὶ τὴν παραγωγὴν, σπανίως δημοσιεύουσι ποιήματα αὐτῶν ὁ κ. Γ. Δροσίνης ὅμως ἤρξατο ἐπ' ἐσχάτων οὐχὶ διὰ ψευδωνύμου πλέον, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ ὀνόματος νὰ δημοσιεύῃ εἰς τὰ μᾶλλον κυκλοφοροῦντα περιοδικὰ ἡμῶν διαφόρους ποιήσεις του, αἵτινες μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ ποιητὴς αὐτῶν οὐδεμίαν στοργὴν δεῖκνυσι πρὸς αὐτάς, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἀκατάστατον μορφήν συνδέων οὐσιαστικὰ κοινὰ μετὰ πτωχῶν καὶ ἀχρωματίστων ἢ καὶ τετριμμένων ἐπιθέτων, καταρτίζει ἁσμάτια πλήρη χασμωδιῶν καὶ κακῶν στίχων, καταστρέφων οὕτω τὰς καλὰς βᾶσεις αὐτῶν.

Διὰ τοῦ παρόντος ἀρθριδίου ἡμῶν δὲν θὰ ἀναλύσωμεν σήμερον λεπτομερῶς τὰ τοιαῦτα ὡχρὰ ἁσμάτια, τοιοῦτου ἀστέργου τυχόντα πατρὸς, οὐδὲ θὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς τεχνικῆς ἀξίας αὐτῶν, οὐδὲ περὶ τῆς σχολῆς εἰς ἣν ἀνήκουσι, τῆς παρεξηγηθείσης σχολῆς, τῆς ἀποτελούσης τὴν παρέκθεσιν τῆς ἀληθοῦς. Ἴσως ἄλλοτε διὰ μακρῶν καταδείξωμεν τὴν πτωχεῖαν καὶ ἐλαφρότητα αὐτῆς. Σήμερον μόνον θὰ ἀποδείξωμεν δι' ἐνὸς παραδείγματος, ὅτι ὁ κ. Γ. Δροσίνης, ἀν κατέβαλλε μείζονα προ-

σοχὴν περὶ τὴν ἐργασίαν του, καὶ μὴ ἔσπευδε περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ἔργων του, γράφων στίχους καὶ διὰ σκύλλους ἀκόμη ἠδύνατο νὰ ἀποβῆ ἴσως καλὸς ἀντιπρόσωπος τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἡμῶν ποιήσεως, ἀφοῦ δὲ τότε ζῆλον ἔχει περὶ τὴν τοιαύτην ἐνασχόλησιν.

Λαμβάνομεν τὸ τελευταῖον του ἁσμάτιον τὸ δημοσιευθὲν ἐν τῷ φύλλῳ 324 τοῦ ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ Ἐστίας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἢ *Μυγαλιά*. Ἐν αὐτῷ ἐκτὸς τῶν τετριμμένων ἐπιθέτων ἄσπρος, πολὺς, χαροπός, καλός, οὐδὲν εὐρίσκωμεν ἐξ ἐκείνων τῶν γραφικωτάτων τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἅτινα δύνανται νὰ ἀντιπροσωπεύσωσι γλαφυρῶς ὅλας φράσεις καὶ σύνδεσμον ἐννοιῶν. Πρὸς τούτοις ἕνεκα μεγάλης ἀμελείας ἀσυγγνώστου νοθρότητας ὁ ποιητὴς διαστρέφει λέξιν ὡραίαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ἐν ᾗ ἠδύνατο μικρὸν ἐργαζόμενος διανοητικῶς νὰ μεταχειρισθῆ αὐτὴν ὡς εἶνε ἐν τῇ χρήσει ἄνευ διαστροφῆς τῆς ἐννοίας ἢ τοῦ στίχου, τούναντίον μάλιστα χάριν μείζονος καὶ τοῦ στίχου, τῆς ἐννοίας χάριτος.

Ἡ λέξις αὕτη ἢ διαστραφεῖσα εὐρίσκεται ἐν τῷ πρώτῳ τετραστίχῳ καὶ εἶναι ἢ *μονοκόρη*, ἄκομψος καὶ ἄχαρις ἀντὶ τῆς λυρικωτάτης καὶ περιπαθεστάτης *μοναχοκόρης*.

Τὸ τετραστίχον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς.

Τ' ἄσπρο τῆς φόρεμα μὲ χάρι
Κουνεῖ ἔξ' ἡλίου ἀγκαλιά
Ἡ μονοκόρη τοῦ Φλεβάρη,
ἢ ἀνθισμένη μυγαλιά.

Τοῦτο, ἀντικαθιστωμένης τῆς ἀμούσου λέξεως, ἀναγνωσθήσεται ὡς ἐξῆς:

Τ' ἄσπρο τῆς φόρεμα μὲ χάρι
Κουνεῖ ἔξ' ἡλίου ἀγκαλιά,
Μοναχοκόρη τοῦ Φλεβάρη,
ἢ ἀνθισμένη μυγαλιά.

Δύναται τις ν' ἀρνηθῆ ὅτι οὕτω διορθωθὲν τὸ τετραστίχον κατέσται μουσικώτατον;

Δύναται τις ν' ἀρνηθῆ ὅτι ὁ κ. Γ. Δροσίνης γράφων στίχους οὐδόλως προσέχει εἰς τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων καὶ τῆς γλώσσης ἐν γένει; Καὶ περιπλέον δύναται τις ν' ἀρνηθῆ, ὅτι ὁ γράφων στίχους καὶ μὴ προσέχων εἰς τὰς λέξεις ἢ τὰς φράσεις, ἀλλὰ εἰς τὴν ταχύτεραν καὶ εὐκολωτέραν κατάρτισιν τοῦ μέτρου καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας δὲν εἶνε ποιητὴς ἀλλ' ἄχαρις στιχοπλόκος; Ἐγχύψατε, νέοι, ἐγχύψατε εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐμμύσου δημοτικῆς γλώσσης μας, ἀν θέλετε νὰ γράψετε καλὰ ποιή-

ματα. Ἐργάζεσθε μετὰ συνειδήσεως καὶ μὴ φείδεσθε κόπων, ἐὰν θέλητε τὰ ἔργα σας νὰ καταλάβωσι καλὴν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νεωτέρας μας φιλολογίας. Ἄλλως τὰ ἔργα σας οὐδένα σκοπὸν ἔχουν, μόνον τὴν ματαιότητα ὑμῶν καταγγέλλουσι σήμερον, ἀργότερα δὲ θὰ κατασυγχύσωσι τὸν μέλλοντα κριτικὸν τῆς νέας φιλολογίας, ὅστις θὰ εἶναι ἠναγκασμένος νὰ χάσῃ ὥρας ὀλοκλήρους περὶ τὰ νεανικὰ ταῦτα παιγνίδια κενοδόξου μούσης.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

πρώτος.

ΚΑΡΟΛΟΥ ΔΕΛΥΣ

Ο ΑΓΑΘΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

(Συνέχεια ἴδε π. ο. γινόμενοι ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Ἄλλοίμονο! αὐτὰ δὲν ἦσαν ὅλα... Ὁ ταλαίπωρος Γιβελόττης ἐγήρασκεν ἢ ἱκανότης του ὀλιγόστευσεν, ἢ μνήμη του ἐξέλειπεν ἢ ἐλησμόνει τὸν προηγηθέντα λόγον διὰ νὰ φέρῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὠτίου του... Τέλος δὲ ἀπεκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ διεκινδύνευεν ὅλην τὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ μπάρπα Ἄνοιχτομάτης ἤρχιζε νὰ γογγύζῃ... Αἱ μαθῆς! ὁ συγγραφεὺς μεριμνᾷ διὰ τὸ ὕψος του... ὁ δὲ μπάρπα Ἄνοιχτομάτης ἦτο ὁ Σκριβ, ἄνευ συνεργάτου, διὰ τὰς μαριονέττας του.

Πρὸς ἐπίμετρον τῆς δυστυχίας ὁ φρικώδης ἐκεῖνος Ὁρنيθοφαγᾶς ἀνέτρεφεν ἕνα ἀχρεῖον σκύλον, τὸν ὁποῖον ἐδίδασκεν ἀπὸ κακίαν του, ὅλα τὰ παιγνίδια τοῦ Γιβελόττου... Ὁ Μπάρα Ἄνοιχτομάτης ἐδίστασε πολὺ πρὶν ἢ συγκατανεύσῃ εἰς τὴν νέαν ταύτην μεταβολὴν τῆς διανομῆς τῶν μερῶν.

Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω πρὸς τιμὴν του ὅτι δὲν τοῦ ἤρξατο νὰ θέσῃ εἰς ἀργίαν τὸν ἠθοποιὸν εἰς τὸν ὁποῖον ὄφειλε σχεδὸν ὅλους τοὺς θριάμβους του. Ἐπειτα δὲ φαντασθῆτε ν' ἀντικαταστήσῃ ἕνα γάτον εὐυπόληπτον δι' ἐνὸς σκύλου πρωτοπείρου καὶ ἀγνώστου!... Τί τόλμη! Τέλος ἐδέησε ν' ἀποφασίσῃ. Ἐνόησα ὅλην τὴν πικρίαν τῆς συμφορᾶς ἣτις ἔμελλε νὰ εὔρῃ τὸν φίλον μου... Εἶχον ἀκόμη ἐλπίδα! Ὁ ἀρχάριος ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ σφυρηχθῆ. Εἶχα τὰς ἐλπίδας μου εἰς τὸ κοινόν. Τὸ κοινὸν ὅμως, ἐπιλησμον καὶ ἀχάριστον τὸν ἐδέχθη ἐνθουσιωδῶς. Ὁ γάτος ἐμιαούριζε μὲ μέθοδον γλυκεῖαν καὶ ἐναρμόνιον ὁ σκύλος ἐγαύγιζε μὲ τόνον ὄξυν καὶ ἠχηρόν. Αὕτη ἢ καινοτομία ἀπέβη ὑπὲρ

τῆς ἐσπερίδος ἐκείνης. Μία βροντώδης καὶ ἀπρὸς δόκητος ὕλακὴ ἐξέπληξε τὸ πλῆθος καὶ ἐπεσφράγισε τὴν ἐπιτυχίαν.

Προσεπάθησα νὰ παρηγορήσω τὸν Γιβελόττην.

— Μιάου... μοὶ ἀπεκρίθη οὗτος μὲ τόνον μελαγχολικὸν καὶ περίλυπον.

Εὐτυχῶς ὅμως ἠδυνάμην ν' ἀποζημιῶ τὸν φίλον διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς δόξης του. Ἦμην τότε δεκαετῆς καὶ συνώδευον τὸν μπάρπα Ἄνοιχτομάτην εἰς τὸ καπηλεῖον πᾶσαν δ' ἐσπέραν ἔφερον ἐκείθεν ὀλίγον ἀποφάγιον εἰς τὸν Γιβελόττην, ὅστις μ' εὐχαρίστει δι' εὐγνώμονος βλέμματος τοῦ μόνου ὀφθαλμοῦ του.

Κατὰ παράδοξον δυστυχίαν ὁ Ὁρنيθοφαγᾶς εὐρίσκειτο πάντοτε παρῶν εἰς τὰ δεῖπνα ἐκεῖνα... Τότε δ' ἐπειράτο νὰ μειδιᾷ διὰ τοῦ χάσματος τοῦ στόματός του εἶτα δὲ μοὶ ἔλεγε διὰ φωνῆς ὑποκριτικῆς καὶ θωπευτικῆς.

— Πάχυνέ τον... μικρέ... καλὰ κάνεις... πάχυνέ τον.

Ἄλλ' ἐγὼ δὲν ἐφεβούμην τίποτε, διότι ὁ μπάρπα Ἄνοιχτομάτης μᾶς ἐπροστάτευε... Φεῦ! ἐπλησίαζεν ἢ στιγμὴ, καθ' ἣν ὁ προστάτης οὗτος ἔμελλε νὰ μᾶς ἀφαιρηθῆ...

Ὁ γέρον οἰνοπότης δὲν ἄφηνε πλέον, ἀπὸ τινος καιροῦ τὸ καπηλεῖόν του, ὅπου μᾶς ἔκαμον ἀπερίριστον πίστωσιν. Τέλος ἡμέραν τινα ὁ οἰνοπώλης ὠργίσθη καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν διώξῃ... Ὁ Ἄνοιχτομάτης, ὅστις ποτὲ δὲν εὐρίσκειτο εἰς ἀμηχανίαν ὤρμησεν εἰς τὸν οἴνωνα καὶ ἐνεκλείσθη ἐκεῖ. Τότε δὲ πρὸς πείσμα τοῦ μανιῶδους οἰνοπώλου τρυπᾷ ἐν βαρέλιον καὶ ἀρχίζει νὰ πίνη εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ... Κατὰ δυστυχίαν ἦτο σκοτεινὰ καὶ ὁ Ἄνοιχτομάτης μεθυσμένος, χωρὶς νὰ τὸ στοχασθῆ κατὰ λάθος ἀνοίγει βαρέλιον ῥακίου!

Ὅτε ἔθραυσαν τὴν θύραν τοῦ οἴνωνος δὲν εὗρον ἄλλο ἢ τὸ πτώμα του.

Ἐκλαυσα ἀπὸ καρδίας ἐκείνον ὅστις μοὶ ἦτο ὡς πατήρ, καὶ μόνος ἐγὼ συνώδευσα τὸν νεκρὸν εἰς τὸ νεκροφορεῖον τῶν πτωχῶν.

Ὅτε ἐπέστρεψα ὁ Γιβελόττης δὲν ἦλθεν εἰς προὔπαντήσιν μου ἦμην περίλυπος καὶ δὲν ἔδωκα πολλὴν προσοχὴν εἰς τοῦτο. Δὲν εὗρον ἄλλον εἰς τὸ ὑπερῶν ἢ τὸν Ὁρنيθοφαγᾶν, ὅστις ἔτρωγε μὲ ἀπλησίαν.

— Ἄ! ἦλθες μικρέ; μοὶ εἶπεν, ἔχων τὸ στόμα σχεδὸν πλήρες. Πρέπει νὰ ἦσαι κουρασμένος καὶ πεινασμένος. Κάθου καὶ κάμε ὡς ἐγώ.

Δὲν εἶχα πολλὴν ὄρεξιν, ἀλλ' ἦτο ἐπὶ τῆς τραπέζης πινάκιον φαγητοῦ τὸ ὁποῖον ἀνέδιδεν εὐωδίαν θελκτικὴν. Τὸ ἐγεύθην... εὗρον τὸ κρέας ὀλίγον σκληρόν· ἀλλ' ἦτο ἀρτυμένον μὲ καρύκευμα μέλαν, ἐν ᾧ ἐκολύμβων τεμάχια χοιρίνου λίπους καὶ κρομμυδάκια. Ἦτο ἡδονικώτατον !...

— Αἱ ! μοὶ εἶπεν ὁ μάγειρος μὲ τόνον θωπευτικόν, σ' ἀρέσκει τοῦτο, μικρὲ μου ; θέλεις κι' ἄλλο ;

— Εὐχαρίστως, τῷ ἀπεκρίθην... Τί φαγητὸν εἶναι τοῦτο ;

— Δὲν τὸ γνωρίζεις ;

— Ὅχι.

— Εἶναι ὁ Γιβελόττης !

Τρομερὰ ἀνετινάχθην. Ὁ δὲ Ὀρνιθοφαγᾶς ἐκάγχασε μεγάλως καὶ μοὶ ἔδειξε τὴν ὄροφὴν διὰ τοῦ δακτύλου...

Ἐκύτταξα παρευθὺς, καὶ τί νὰ ἴδω ; Εἰς μίαν ἐκ τῶν δοκῶν ἐταλαντεύετο τὸ πυρρὸν καὶ ψαρὸν δέρμα τοῦ δυστυχοῦς Γιβελόττου μου.

Γ'

Ἀναγκάζομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἔκαμα ὡς ὁ Ὀρνιθοφαγᾶς.

— Γελᾶτε, κύριε ;... ἀνεφώνησεν ὁ γέρον ἐντόνως... δὲν ἐννοεῖτε, τὸ βλέπω !... Τὸ κατ' ἐμὲ ἡ ἐνθύμησις ἐκείνη εἶναι ὀδυνηρὰ, καὶ ὅμως παρῆλθον ἔκτοτε ἐξήκοντα ἔτη... Καὶ ἂν ἠθέλετε μὲ κλείσῃ ἐντὸς εἰρκτῆς μὲ μόνον τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο φαγητὸν ὡς τροφήν... σᾶς θμύω, ὅτι θὰ ἐπροτίμων ν' ἀποθάνω μᾶλλον ἢ νὰ τὸ ἐγγίσω !...

— Ἐλα, δά !...

— Ναί, κύριε, ἤθελα προτιμήσει ν' ἀποθάνω, ἤθελα !... καὶ σήμερον ἀκόμη, ἂν καὶ ἔχω δύο ἡμέρας ὅπου δὲν ἔφαγα τίποτε !

Εἰς τὴν ὁμολογίαν του ταύτην ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεως κατέλαβε τὴν καρδίαν μου. Ἐκράτησα τόσην ὥραν τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον.

— Ταλαίπωρε !... ἀνεφώνησα, δράμε παρευθὺς !... Αὔριον βλέπομεθα πάλιν. Ἐν τούτοις ἰδοὺ χρήματα... λάβε... λάβε... καὶ ὑπαγε ταχέως...

Τάχιστα ἐζήτησα εἰς τὸ θυλάκιόν μου καὶ τῷ ἔτεινα τὴν χεῖρα πλήρη καὶ κλειστήν.

Ὁ γέρον τὴν ἤρπασεν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἔψευσε διὰ τῶν χειλέων του, καὶ ὅτε ἠθέλησα νὰ τὸν κρατήσω ἦτο ἡδὴ μακρὰν.

Τὰ χρήματα ἐκυλίσθησαν κατὰ γῆς. Ἐκυλίσθη δ' ἐπίσης ἐπὶ τῆς παρειαῖς μου ἐν καλὸν καὶ γλυκὺ δάκρυ.

Ὁ δυστυχῆς ! Μοὶ ἔδιδε μυριάκις πλειότερον ἢ ὅσον ἐγὼ τῷ εἶχον δώσει.

ΣΚΕΥΤΕΙΣ

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΛΟΥΘΑΡΔΟΥ

Θρησκεία καὶ ἠθικὴ εἰσὶν ἀδιασπάστως πρὸς ἀλλήλας συνδεδεμέναί.

*

**

Ἡ φιλία εἶναι καθαρὰ, παρθενικὴ, ἀφιλοκερδής· εἶναι ἡ ἐσωτέρα ψυχικὴ κοινωνία πρὸς τὴν ὀργῶμεν, αὐτὴν ἕκαστος τῶν φίλων καλλιεργεῖ, ἕκαστου παραδιδομένου ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ ἑτέρου.

*

**

Φιλία ὑπάρχει μόνον μεταξύ ὀλίγων, συγκοινωνία ὅμως μεταξύ πολλῶν.

*

**

Φαῖδρος ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπον νὰ προσβλέπη, φαῖδρος ὁ εἶς ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ νὰ χαίρη.

*

**

Ἐπάρχει οὐχὶ μόνον χονδροειδής, ἀλλὰ καὶ λεπτὴ τις ἡδυπάθεια, δηλητηριωδέστερα μάλιστα ἐκείνης ὑπάρχει.

*

**

Οὐδεὶς λαός, οὐδεμία ἐποχὴ θὰ ἐξεπλήρου τὸν προορισμόν της, ἐὰν δὲν συνεχίζοντο μετὰ τῆς θρησκείας. Τότε δὲ μόνον ἤκμασαν οἱ λαοὶ καὶ ἐμολύνθησαν αἱ ἐποχαί, ὅσε ἡ θρησκεία ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἀθρόας αὐτῶν ζωῆς.

*

**

Ἄρμονία ἐστὶν εἰρήνη.

*

**

Ἐκ τοῦ συνδέσμου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς θρησκείας ἀποτελεῖται ἡ εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

*

**

Εἶναι φανερόν διὰ πάντα ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν λομβάνει χώραν χωρισμὸς τῶν πνευμάτων.

*

**

Ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ζῶμεν εἶναι λίαν πραγματικὴ· ἀπαιτεῖται πραγματικότης καὶ οὐχὶ μόνον λέξεις τετρονευμένας καὶ θεωρίας πομπώδεις· ἀπαίτησις, ἣν προβάλλουσι καὶ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς, ἵνα ἀποδείξωσι τὴν εὐαγῶν πίστιν ὡς πραγματικότητα.

*

**

Μόνος ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ ζωῆς ἠθικῆς καὶ ἐξ αὐτοῦ δύνανται ν' ἀντλήσωσι νάματα νέας ζωῆς καὶ νέου ἄνθους καὶ οἱ μᾶλλον ἐξηνητημένοι τῶν λαῶν.